

KROK

1

Ročník 3/2006

**Knihovnická
Revue
Olomouckého
Kraje**

OBSAH ČÍSLA

PRVNÍ KROK

Úvodník – *Helena Veličková* 1

ROZHOVOR KROKU

Helena Veličková s Josefem Jařabem 3

KNIOVNICTVÍ DRŽÍ KROK

Jednotná informační brána a její nová verze

– *Hana Nemeškalová, Karolína Košťálová* 7

O KROK DÁL

Nová Akropolis – filozofická škola „na klasický způsob“

– *Petra Goliášová* 12

Budoucnost novin za 5–10 let – *Helena Stejskalová* 15

Výtvarná kultura 60. let v Olomouci – *Hana Bartošová* 19

Architektura knihy – *Ivo Vysoudil* 23

Reality show, která nikoho nezajímá (fejton) – *Ivo Vysoudil* 25

KROK ZPĚT

440. výročí vzniku Vědecké knihovny v Olomouci

– *Hana Študentová* 26

Jsou všechny staré knihy vzácné? – *Václav Pumprla* 28

Kde voní pergamen. Za pravdu boží – *Štěpán Kohout* 31

KROKFÓRUM

Největším Středomoravanem se stal novodobý Leonardo da Vinci

– *Ivo Vysoudil* 37

Město čte knihu – *Zdeňka Daňková* 41

KROK INFORMUJE

Z paměti literární Olomouce – *Bohumír Kolář* 45

Olomoucký kraj se představil Praze – *Roman Giebisch* 46

Severní Morava sv. 90 (nové knihy) – *Miluše Berková* 47

Okresní hospodářská komora slaví 155 let založení (nové knihy)

– *Roman Giebisch* 48

Aktuality – *Václava Jemelková* 49

Školení na elektronické katalogy VKOL 50

REGIONÁLNÍ OSOBNOSTI 51

KNIOVNIČKÁ LITERATURA 59

KROK • Kniovnícká revue Olomouckého kraje
Vydává Vědecká knihovna v Olomouci
Ročník 3., číslo 1, vychází čtyřikrát ročně

Vedoucí redaktorka: PhDr. Helena Veličková,
e-mail: velickova@vkol.cz
Odpovědný redaktor: Mgr. Roman Giebisch, Ph.D.
e-mail: roman@vkol.cz

Redakční rada:
Václava Jemelková,
e-mail: v.jemelkova@kr-olomoucky.cz
Mgr. Hana Bartošová,
e-mail: bartosova@olmuart.cz
Mgr. Miloš Korhoň, e-mail: korhon@vkol.cz
Mgr. Ivo Vysoudil, e-mail: vysoudil@anag.cz

Adresa vydavatele a redakce:
Vědecká knihovna v Olomouci,
Ostružnická 3, 779 11 Olomouc
Tel.: 585 222 375, fax: 585 225 774
e-mail: redakce@vkol.cz
IČO: 100625

Grafická úprava obálky: Ivana Perůtková
Kresby: Ing. Markéta Veličková
Technická redakce: Petr Jančík
Tisk: Polygrafické středisko
Univerzity Palackého v Olomouci
Biskupské nám. 1, 771 11 Olomouc

ISSN: 1214-6420 (tištěná verze)
1214-648X (elektronická verze)
Registrace: MK ČR E 6450

www.vkol.cz/krok

Uzávěrka čísla: 10. února 2006

Vážení čtenáři,

možná některé z Vás napadlo při pohledu na nový letopočet 2006, že první pětiletka třetího tisíciletí skončila. Ty, kdo zažili plánované hospodářství reálného socialismu, si jistě pamatují, že pětileté plánování se tehdy vztahovalo i na duševní činnost ve státních kulturních institucích, což často nešlo příliš dohromady se skutečným vývojem myšlení, nápadů a názorů zaměstnanců těchto institucí – od vysokých škol přes muzea, galerie, divadla a tak dále, knihovny z toho nevyjímaje.

Možná na těch pětiletkách však přece jen něco pravdy bylo a dosud je, protože v časopise KROK došlo od nového roku 2006 ke změně s novou perspektivou. Hana Študentová, ředitelka VKOL, mi předala vedení redakce s tím, že se pokusím pozměnit tvář KROKu z převážně odborného zaměření na širší záběr, který by měl knihovníkům přinést nejen zajímavé informace z knihovní praxe i knihovědy, ale i populární příspěvky s univerzálnějšími tématy.

Záběr do různých oblastí kultury, která souvisí (ale nutně nemusí souviset) s psaným slovem, by se tedy měl v KROKu od 3. ročníku stát samozřejmým. Rádi bychom však v naší revue zašli ještě o kousek dál. Chceme knihovníkům připomenout skutečnost, na kterou často zapomínají v zápalu profesního soutěžení a úsilí o co nejúpnější znalosti na úseku informatiky: Tráví-li spousty hodin komunikací s počítačem, se kterým mnozí téměř srostli, může se jim ta perfektní znalost domácích i světových databází stát ne pýchou, ale zářdným nepřitelem. Může se jim totiž stát, že pro ně nebude prostředkem k službě lidem, ale cílem a smyslem existence sama o sobě. Exploze počítačové techniky poznamenala všech-

na odvětví, v nichž pracuje převážně inteligence, a podařilo se jí změnit životní styl i hodnoty mnohých inteligentních lidí tak, že jaksi zapomínají komunikovat s lidmi, zapomínají, že lidský intelekt je jenom částí člověka, že počítač má sice lepší paměť a snad i schopnost názoru, ale neumí být chápajícím ani soucitným posluchačem, nerozumí přátelství, nepomůže Vám moudrým nadhledem v životních trápeních, ani se neumí od srdce zasmát. A co víc – era počítačů, jakkoliv významná, je jen další efektivní formou projevu ducha ve vývoji lidské civilizace, a jistě není tím posledním a nejvyšším, co kulturní dějiny lidstva kdy vytvořily.

Aby tedy knihovníci nebyli jen profesionálové, ale především lidé, zavedli jsme od tohoto čísla novou rubriku O KROK dál, v níž budeme čtenářům připomínat, co kdesi v hloubi duše odjakživa vědí – že všechno, co kulturní dějiny přinesly, má jediný smysl – abychom se my, lidé, stali lidmi v tom nejlepší smyslu slova. Knihy a knihovny mají přece svou paměť pomoci uchovat minulé plody lidského ducha pro tvůrce budoucnosti lidstva a knihovníci na sebe vzali ušlechtilé poslání zprostředkovatelů vzdálených duchovních hodnot v čase a prostoru. Mají-li toto kulturní poslání konat dobře (čili „profesionálně“), musí si především sami uchovat svoji lidskost. Ostatně ty základní lidské a duchovní hodnoty byly odjakživa stále stejné – o tom by právě knihovníci mohli vyprávět.

Řeknete – vždyť člověkem je i tak každý z nás, a máte samozřejmě úplnou pravdu. Ale vzpomenout si na to lze jenom ve chvílích, kdy se zastavíme, uvědomíme si sami sebe jako bytosti, které mají svůj vnitřní svět, vzniklý někdy v pradávnu a směřující kamsi dopředu. Takováto usebrání se nám daří hlavně o výročích a svátcích (ne nadarmo všechny církv-

ve především zaváděly kalendáře plné svátků), někdy nás k tomu přiměje osudový zvrát, velká radost, žal či překvapení, ponořit se do sebe však pomůže i četba pěkné knihy nebo rozhovor s přítelem. Každý v sobě máme jakýsi skrytý kompas, jehož jedna střílka ukazuje, odkud přicházíme, a druhá, kam směřujeme. Náš časopis by měl sloužit trochu jako kruhová stupnice pod tou střílkou – měl by Vám nabízet témata, která se sbíhají do jednoho dlouhého horizontu, na němž každý čtenář nakonec pozná své vlastní zaměření. Ten horizont je předlouhý a skoro nekonečný – ostatně tak, jako v knihách je ukrytý celý svět.

Pokusy přesáhnout knihovnickou tematiku do obecnějších rozměrů v tomto čísle KROKu začínají už v rozhovoru s prof. Josefem Jařabem, bývalým rektorem Univerzity Palackého, který se zamýšlí nad cestou americké kultury a životního stylu do Evropy. Okna do světa kulturních a duchovních hodnot minulosti otevírá „filozofická škola na nový způsob“, představovaná asociací Nová Akropolis. Vedoucí olomoucké pobočky Petra Goliášová přiblížila její programové poslání a náplň v nové rubrice O KROK dál. Výtvarná kultura je jistě stejně jako literatura zrcadlem vývoje lidského ducha a společnosti – a šedesátá léta 20. století byla mimořádně bohatým vývojovým obdobím. Hana Bartošová ve svém příspěvku pojednává zasvěceně o olomoucké výstavě uspořádané k tomuto tématu. O blízké budoucnosti, do které směřuje vývoj nejfrekventovanějšího tisku – novin, se dočtete v článku Heleny Stejskalové, pražské redaktorky časopisu Typografia.

V tradiční rubrice KROK zpět otevíráme zvláštní část s jazykolamným názvem *Quadringenti quadraginta*. Obsahuje příspěvky k 440. výročí založení

Vědecké knihovny v Olomouci a v tomto čísle Vás Hana Študentová, ředitelka VKOL, a Václav Pumprla – známý specialista na historické fondy, stručně seznámí s historií olomoucké knihovny od staveb a služeb až po samotné svazky. Zamýšlení nad podstatou historického a vzácného knižního fondu, tak podobného jiným kulturním památkám, a přece tak odlišně chápaného veřejností, je výsledkem mnohaletých zkušeností V. Pumprly s tím nejcennějším, co knihovna z minulosti zachovala.

V KROKfóru se konečně dozvíte výsledek ankety Největší Středomoravan a v medailonku Ivo Vysoudila se dočtete o životních osudech vítěze ankety – profesora Oty Wichterleho, který si získal hlasy čtenářů nejen jako vědec a vynálezce očních čoček, ale i jako svérázná osobnost, lidsky přitažlivá a s širokým rozhledem. A samozřejmě Vám KROK nabízí další články a nová témata – úvahu o knize jako složitém architektonickém díle, fejeton, informace o nových publikacích a událostech ve světě kultury, nechybí ani trocha humoru.

Věříme, že nová témata KROKu Vás osloví a třeba některé ze čtenářů i inspirují k vlastnímu pojednání o tom lidském v nás, čím je každý z nás jedinečný, ale co nás přesto všechny spojuje. Redakce KROKu se na Vaše příspěvky už předem těší.

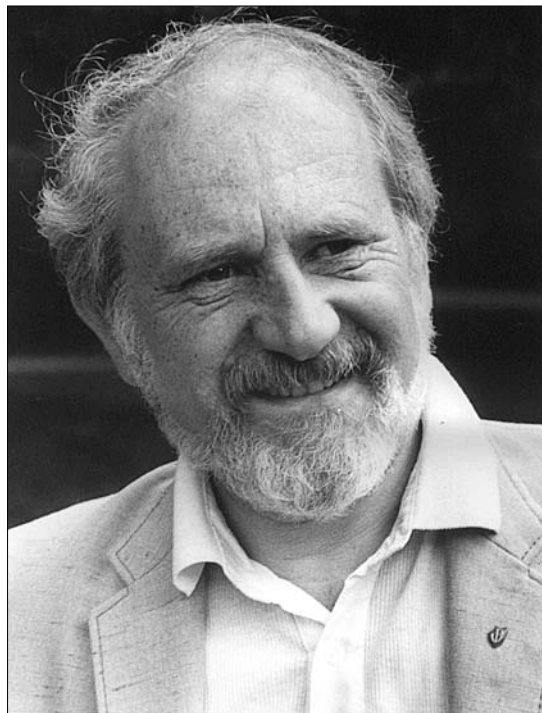
Helena Veličková

ROZHOVOR KROKU s prof. Josefem Jařabem

Vážený pane profesore, jste jedním z nejfundovanějších a nejznámějších českých amerikanistů a znalců americké kultury. V posledních několika letech se dá říci, aspoň to tak mnozí tvrdí, že naše kultura i životní styl je po stále silnějším vlivem Spojených států. Američané prý ovlivňují – v dobrém i špatném smyslu – nejen evropskou ekonomiku a politiku, ale amerikanizuje se životní styl: Jíme jídla typu fast food, vycházejí kuchařky o americké „klasické“ kuchyni, nakupujeme výrobky s efektním designem, minimálním podílem lidské práce a krátkou životností, konzumujeme masovou kulturu – sledujeme televizní seriály a filmy s typickým obsahem, často zaměřené na sentimenty a touhu po dobrodružství, vydáváme a čteme knihy amerických autorů, v řeči užíváme amerikanismy jako pozdravy, citoslovce i odborné termíny. Myslíte, že vliv americké kultury je prostě apelem na to, co s Američany máme společného, jako mají všichni lidé některé věci společné, nebo je to tlak silné země, kterému nejsme schopni odolávat, protože naše kultura slábne? Jaké pozitivní a negativní jevy amerikanizace podle Vašeho názoru s sebou přináší?

Ještě roku 1925 T. G. Masaryk ve *Světové revoluci* mohl napsat, že „Amerika v mnohém vyvíjí krásné vzory budoucí kultury“ a že se „v Americe vyvinulo lidumilné generosní užívání peněz.“ Náš první prezident byl k rodné zemi své ženy i kritický, ale podstatné bylo, že jeho soudy vycházely z velmi osobních, konkrétních zážitků s americkou

realitou. Taková zkušenost nám ovšem po dlouhou dobu chyběla, prakticky od počátku druhé světové války skoro do konce století. Přijímali a odmítali jsme proto Ameriku zcela náhodně a selektivně, jak se to i nám z dobrých, ale též méně dobrých důvodů hodilo. A v jistém slova smyslu to platí do dneška. Chci tím říci, že co si z „amerického způsobu života“ vybíráme a co si z něj osvojujeme, vypovídá i o nás. Jedním ze základních rysů americké kultury je totiž její *pluralita* a je nadále pravda, že Amerika není jen jedna, že má mnoho tváří a je to též země mnoha protikladů. Ale o nás

také platí, že až příliš snadno viníme i z vlastních neduhů a prohřešků někoho jiného.

Takže je třeba na nás, zda si jako program vybereme akční film s Arnoldem Schwarzeneggerem a potom si sedneme na večeri k McDonaldovi, nebo si zajdeme na jazzový koncert a před spaním se oddáme čtení nového románu Toni Morrisonové či poezie Billyho Collinse.

Ale je pravda, že ta americká, ale i ta naše „amerikanizovaná“ (a ne už tolik „lidumilná“) honba za ziskem naše možnosti výběru může také omezovat, protože trh je ze své podstaty přizpůsobován spíše většině než menšině. A tu je třeba odvážně vstoupit do souboje s tendencemi k povrchnosti, pohodlnosti, lenosti, pasivitě při volbě životního stylu a životních hodnot, při výběru způsobu prožívání volného času. Je zřejmé, že v moderní (a o to více v postmoderní) společnosti došlo k dosti komplikovanému propojení demokratizace a šíření populární (i masové) kultury, což mimo jiné může ilustrovat i zvolení hrdiny akčních filmů kalifornským guvernérem. Bránit se kokolonizaci zvýšenou spotřebou plzeňského ovšem není nejperspektivnější recept na zachování národní identity. Na druhé straně pěstování těch nejlepších hodnot národní kultury, ale i hodnotné kultury odjinud, která naši vlastní mnohým obohacuje, je určitě jedno z moudrých doporučení, a to i pro výchovu nových generací. Pak se neztratíme ani jako národ, ani jako světoobčané.

Mohl byste přiblížit čtenářům KROKu americký náhled na současný životní styl? Mají například američtí intelektuálové někdy pocit příliš rychlého životního tempa? Je známo, že Američané vysoce cení profesionalitu, která nutí člověka k maximálnímu

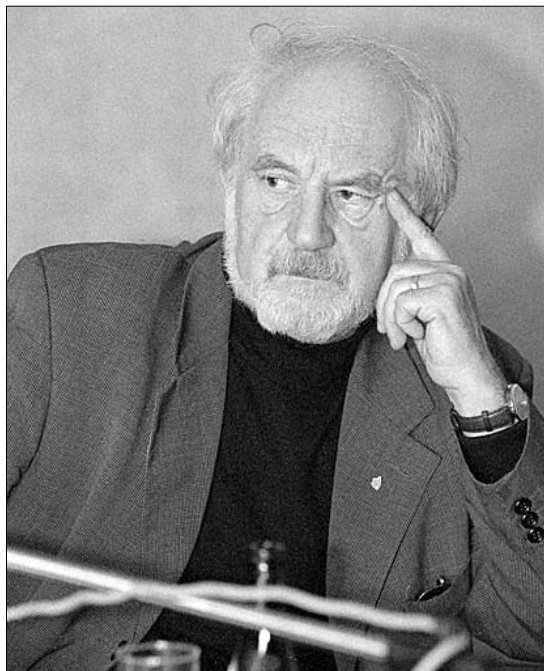

foto: Marek Bambušek

nasazení schopností, na druhé straně ty méně vyhraněné a profesně zaměřené osobnosti mohou trpět odcizením sobě samému i druhým lidem a pak trpět depresemi, což ostatně bývá námětem amerických románů (viz např. Deník americké manželky Sue Kaufmanové).

Americký individualismus je hluboce a vlastně přímo historicky zakotvený společenský fenomén. Amerika je proto také na jedince mnohem náročnější než Evropa, což je zvláště patrné při srovnání se zeměmi postkomunistickými, včet-

ně naší. Vidina, ne-li přímo povinnost *úspěchu* je silná motivace v práci a v životní existenci. I z toho pak plyne hloubka možné frustrace či odcizení, vnitřní tlak, který u těch neúspěšných může vyvolávat psychické deprese, neřešitelné životní krize, ale může je svést až k alternativním cestám (a to i zločinným); viz příběhy z Dreiserovy *Americké tragedie*, ze Styronova románu *Ulehni v temnotách* nebo Hellerova *Něco se stalo*.

Rozsah americké literatury, filmů, počítačových her a jiných produktů kultury v Česku je dnes značný. Před dvaceti lety se objevil občas román, který byl prezentován jako výjimečně kvalitní (např. Sophiina volba), a kdo chtěl mít přehled a „být in“, musel ho sehnat a přečíst. Dnešní nabídka americké produkce je tak obsáhlá, že je těžké se v ní orientovat. Myslíte, že je to spíš „smetana“ amerického umění, nebo převažuje takzvaná „masová kultura“, která náročnému člověku nemá co nabídnout? Mohl byste čtenářům KROKu doporučit některé autory nebo konkrétní tituly?

Před rokem 1989 jsme se snažili v únavném souboji s cenzurou neúnavně prosazovat publikování zajímavých děl světové literatury včetně americké – a je možné říci, že až na několik „neprosaditelných“ autorů či titulů se to nakonec přes překážky a průtahy docela dařilo, jak o tom svědčí i rozsáhlá bibliografie překladů, kterou pořídili kolegové z naší katedry. Po sametové revoluci se otevřely brány možností publikovat skoro vše, a to i v nekvalitních překladech, bez informací o autorech či kulturním a společenském kontextu, v němž díla vznikala. „Rychlovky“ všeho druhu zaplavily knižní trh a moc se to nelepší ani dnes. Avšak dob-

ré knihy nadále vycházejí, i když pro čtenáře je obtížné se v té kvantitě a v nevyrovnané kvalitě orientovat. Nic nenahradilo v této roli časopis *Světová literatura*. Na jeho stránkách bychom určitě zaznamenali ohlas neobyčejně plodného posledního desetiletí romanopisce Philipa Rothe, objevily by se texty nebo odkazy k novým prózám Thomase Pynchona, Joan Didionové, Joyce Carol Oatesové, Paula Austera, Dona DeLilla, Cynthia Ozickové, Denise Johnsona, Charlese Johnsona a řady dalších. Pravda je, že nám dnes ve vyhledávání informací může částečně pomoci internet.

Před 13 lety jste v Olomouci stál u zrodu nové epochy moderního knihovnictví. Jako rektor Univerzity Palackého jste napomohl Mellonově nadaci, která dala základní impulzy i finance pro počítačové systémy ve vznikajícím Informačním centru UP a ve Státní vědecké knihovně. Záměrem americké Mellonovy nadace bylo sjednocení informačních systémů zemí východního bloku a Západu. Stále širší záběr informačních zdrojů je „mottem“ současnosti. Zdá se, že internet je jeho nejmasovějším projevem. Jak moc důležitý je pro Vás osobně internet?

Jako všechen pokrok techniky jsou i počítače něčím užitečným jen tehdy, využíváme-li nabídnutého potenciálu rozumně a uvážlivě. A samozřejmě i s potřebnou erudicí. Internet nabízí strašnou spoustu informací, ale bez záruk, jaké poskytovali třeba recenzenti knih, jaké garantovala jména renomovaných nakladatelství. Těší mě, že naši studenti internetu využívají, jsem ale smutný, když ho zneužívají, k čemuž bohužel také ještě dochází.

Jsem ale rád, že připomínáte Mellonovu nadaci – v návalu kritiky „laciné a nekulturní“ Ame-

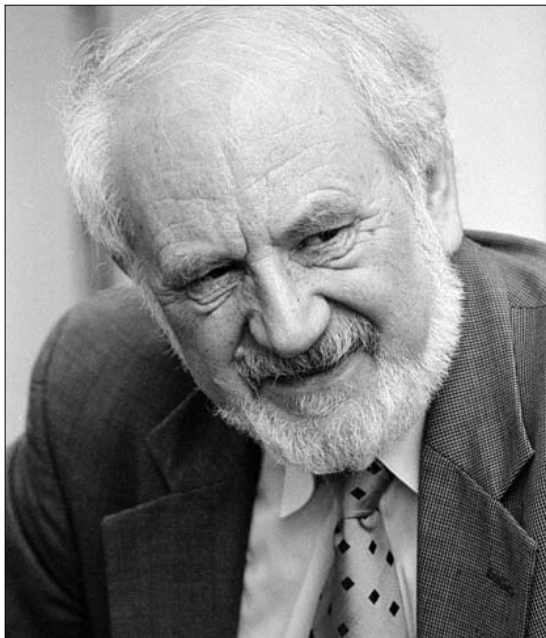

foto: Marek Bambušek

riky totiž někdy zapomínáme, že tuto zemi reprezentují též organizace jako Mellon Foundation a řada podobných, které jsou připraveny pomáhat dobré věci nejen ve Spojených státech nýbrž i v širším světě.

Jste členem Senátu. Můžete v pozici senátora nějak ovlivňovat kulturní politiku našeho státu? Má podle Vašeho názoru stát nějakou úlohu v kulturním rozvoji země?

Nemyslím, že je úlohou ústavních a správních orgánů státu rozvíjet kulturu země, ale jsem pře-

svědčen, že je jejich povinností pomáhat při vytváření podmínek pro rozvoj kultury a pro zachování kulturních statků, jež společnost vytvořila. Ptáte-li se, zda jsem jako senátor mohl nějak citelně pomoci ovlivňovat naši kulturu či přispívat k jejímu rozvoji, pak musím konstatovat, že jsem se snažil, ale že v tomto směru věřím více vlastnímu přínosu jako vysokoškolský učitel, jako amerikanista, literát a literární vědec.

Občas slyšíme mluvit o vizi budoucnosti Evropy jako o „Spojených státech evropských“. Myslíte, že rozpuštění hranic mezi evropskými národy, oslabování národní identity a globalizace kultury je jakousi analogií Spojených států amerických, kde také původní národnost občana téměř nehraje roli?

Jedno je jisté, a to, že se Evropa ve svém integračním procesu může v mnohém inspirovat spíše z vývoje a modelu Spojených států amerických než z Ruské federace. Zůstanou tu však také významné rozdíly – ten základní je v tom, že hnačím motorem integrace Američanů je obecně sdílený „americký sen“, že obyvatelé USA spojuje přes veškerou kulturní různorodost stále jeden jazyk a občanský patriotismus v zásadě politicky jednotného národa. Evropa – i při pokračující integraci – zůstane celkem spíše etnicky definovaných národů a záleží na politické prozřetelnosti Evropanů, zda toto bohatství rozmanitosti budou schopni uchovat i v ekonomicky a politicky sjednocujícím se celku.

Vážený pane profesore, děkuji Vám za rozhovor.

Helena Veličková

Jednotná informační brána a její nová verze

<http://www.jib.cz>

Hana Nemeškalová, Karolína Košťálová (Národní knihovna České republiky)

Dne 23.11.2005 se v Knihovně města Olomouce konalo školení nové verze Jednotné informační brány. Školení se zúčastnilo 11 pracovníků z Vědecké knihovny v Olomouci, Knihovny města Olomouce, Městské knihovny Loštice a Městské knihovny Šumperk. Cílem školení bylo představit novou verzi Jednotné informační brány (JIB), která byla spuštěna 17.10.2005, její jednotlivé části a zvláště pak novinky v JIB. Součástí školení bylo i praktické cvičení vyhledávání v JIB.

Nová verze Jednotné informační brány výrazně zpřehledňuje vyhledávací postupy a nabízí hned několik nástrojů pro vyhledávání. Můžete si vybrat jeden konkrétní zdroj, předvybrané sady zdrojů, zdroje z jedné kategorie nebo si vytvořit vlastní skupiny oblíbených zdrojů. Bez ohledu na způsob výběru zdrojů je k dispozici Základní a Pokročilé vyhledávání. V Základním probíhá vyhledávání ve všech polích současně, zatímco v Pokročilém je možné dotaz upřesnit pomocí polí autor, název, předmět, rok či ISBN/ISSN a booleanových operátorů.

V Jednotné informační bráně můžete, stejně jako tomu bylo v předchozí verzi, využívat jak zdroje volně dostupné (např. katalogy knihoven),

tak zdroje licencované (např. Ebsco). Možnost využívání licencovaných zdrojů vždy závisí na IP adrese počítače, ze kterého se uživatel do JIB přihlašuje. Pro využívání licencovaných zdrojů v JIB je nutné, aby knihovna vyplnila formulář dostupný na Info portálu JIB a poskytla tak pracovníkům JIB přehled využívaných licencovaných databází a rozsah IP adres, ze kterých je možné v knihovně licencované databáze využívat. Novinkou v současné verzi JIB je využití dvou ikon pro označení licencovaných zdrojů, se kterými uživatel nemá aktuálně oprávnění pracovat. U neregistrovaných uživatelů je to symbol , pro registrované uživatele jsou tyto zdroje označeny ikonkou .

Registrovaný uživatel – ukázka označení nepřístupné licencované databáze Medline+ (SP)

Neregistrovaný uživatel – ukázka označení nepřístupné licencované databáze Medline+ (SP)

V Jednotné informační bráně naleznete prohledatelné (ve zdroji je možné vyhledávat přímo v prostředí JIB) a odkazové zdroje (pro vyhledávání je nutné použít originální prostředí vybraného zdroje). Pro odlišení prohledatelných zdrojů od odkazových slouží v JIB ikonka (v části Nalézt zdroje) nebo zaškrťovací políčka (v části Profi hledání).

Název zdroje	Typ zdroje	Operace
Divadelní ústav - články	Bibliography	
☒ Ebsco-Academic Search Premier Full Text	Fulltext	

Nalézt zdroje – označení prohledatelného zdroje ikonou

Název zdroje	Typ zdroje	Operace
Divadelní ústav - články	Bibliography	
☒ Ebsco-Academic Search Premier Full Text	Fulltext	

Profi hledání – označení prohledatelného zdroje políčkem

Charakteristika zdroje (informace o jeho obsahu, poskytovateli, tipy pro vyhledávání apod.) je uživatelům vždy k dispozici pod ikonkou .

Jednotnou informační bránu můžete využívat jako registrovaný či neregistrovaný uživatel. Na základě registrace si v JIB můžete:

- vytvořit svůj osobní profil
- ukládat formulace dotazů
- ukládat výsledky vyhledávání do e-schránky
- sestavit vlastní skupiny oblíbených zdrojů
- vytvářet avíza z dotazů uložených v historii

Pro přihlášení do JIB je možné využít přihlašovací jméno a heslo z předchozí verze JIB. Uživatelé, kteří své heslo v JIB dosud nemají, si ho mohou sami vytvořit pomocí jednoduchého

formuláře. Registrace do JIB je zdarma a dobrovolná. Pro přihlášení do JIB, změnu údajů v registraci nebo vytvoření nové registrace v JIB stačí po zadání adresy <http://www.jib.cz> kliknout na ikonku v navigační liště. Odkaz Registrace pod přihlašovacím formulářem slouží pro vytvoření nové registrace, pomocí odkazu Změna údajů lze opravit údaje v již vytvořené registraci.

Základní charakteristiky jednotlivých částí JIB

V horní navigační liště naleznete odkazy na čtyři základní prvky JIB, kterým se budeme dále podrobněji věnovat:

- Snadné hledání
- Nalézt zdroje
- Profi hledání
- Můj prostor
- Info portál

Snadné hledání

Po zadání adresy <http://www.jib.cz> uživatelé ihned vstupují do části Snadné hledání, která obsahuje několik skupin předem vytipovaných zdrojů (tzv. předvybrané sady). Registrovaní uživatelé si mohou v Mém prostoru vytvářet vlastní skupiny zdrojů, které pak využívají nejen ve Snadném ale i v Profi hledání. Po kliknutí na název skupiny se vždy zobrazí přehled zařazených zdrojů.

Základním znakem Snadného hledání tedy je, že pro vyhledávání není nutné vybírat žádné konkrétní zdroje (katalogy, databáze...), stačí si zvolit některou z předvybraných sad, které jsou předem připraveny. Vyhledávání dotazu ve Snadném hledání probíhá ve všech zdrojích vybrané skupiny. Na rozdíl od Profi hledání nabízí Snadné hledání při práci s výsledky dotazu pouze ome-

zené možnosti (nelze upřesnit výsledky hledání, není možné prohlížet vyhledané záznamy podle jednotlivých zdrojů atd.).

Nalézt zdroje

Nalézt zdroje poskytuje několik možností, jak si vybrat zdroje pro vyhledávání. V záložce Název je možné listovat zdroji podle abecedy nebo hledat podle jednotlivých slov z názvu zdroje, záložka Vyhledat nabízí jednoduchý formulář pro hledání zdrojů podle jejich názvu, poskytovatele, kategorie, do které je zdroj zařazen, typu zdroje nebo podle libovolného slova z popisu zdroje a v záložce Kategorie lze zjistit, jaké zdroje jsou shromážděny v jednotlivých předmětových nebo speciálních kategoriích. Zdroje, které jsou označeny ikonkou , mohou uživatelé začít rovnou prohledávat. Ikona slouží registrovaným uživatelům k přidání libovolného počtu zdrojů do Mého prostoru >> Mých zdrojů. Z těchto vybraných zdrojů si registrovaní uživatelé vytvářejí vlastní skupiny zdrojů, které pak využívají ve Snadném i Profi hledání.

Profi hledání

Rozdíl mezi Profi a Snadným hledáním spočívá především v rozdílném způsobu výběru zdrojů pro vyhledávání, a v rozšířených možnostech při práci s výsledky v Profi hledání.

Prvním krokem v Profi hledání je výběr zdrojů podle různých kritérií v části *Určit zdroj*:

- Moje zdroje (pouze pro registrované uživatele)
- Předvybrané sady
- Kategorie
- Vyhledat

Pro zadání dotazu je možné i v Profi hledání použít Základní (obecně formulovaný dotaz) nebo Pokročilé vyhledání (podle autora, názvu, předmětu, roku vydání a ISBN/ISSN). Profi hledání poskytuje pro práci s nalezenými výsledky bohatší možnosti než hledání Snadné. Počet nalezených výsledků je pomocí funkce *Upřesnit* možné rozšířit nebo zúžit. Profi hledání nabízí prohlížení vyhledaných záznamů buď podle jednotlivých prohledávaných zdrojů nebo ve sloučené množině, kde jsou automaticky odstraněny duplicity. Součástí Profi hledání je i přehled předchozích dotazů, registrovaní uživatelé si mohou jednotlivé dotazy uložit pomocí do Mého prostoru >> Historie a zde z nich vytvářet tzv. Avíza (JIB automaticky provádí vybraný dotaz v předem stanovených časových intervalech a zdrojích, výsledky posílá na zadanou e-mailovou adresu).

Můj prostor

Můj prostor nabízí své služby registrovaným i neregistrovaným uživatelům, avšak v rozdílné míře. Neregistrovaný uživatel může použít pouze přidávání vybraných záznamů do e-schránky, jejíž obsah se však po jeho odchodu z JIB vymaže. Naproti tomu registrovaný uživatel má k dispozici celý Můj prostor, ve kterém má kromě přidávání záznamů do e-schránky možnost vytvářet, mazat, přejmenovávat nebo přetvářet vlastní skupiny zdrojů (Moje zdroje). Tyto skupiny se přihlášenému uživateli objevují i mezi předvybranými sadami ve snadném hledání a ve skupině Moje databáze v Profi hledání. Registrovaný uživatel může navíc pracovat s dříve zadanými dotazy (Historie), měnit předvolby rozhraní atd.

Přidané služby SFX

SFX v rámci JIB zajišťuje propojení od bibliografických záznamů k plným textům článků v elektronických časopisech, k rezervaci knih v knihovnách, ke službě elektronického dodání dokumentu a propojení na další kontextově relevantní služby jako například nákup knihy v internetovém knihkupectví nebo vyhledání textu dokumentu na WWW. Služby SFX jsou k dispozici u každého záznamu pod ikonkou nebo .

Nabídka přidaných služeb SFX byla v nové verzi zpřehledněna rozdělením na Základní a Další služby. V Základních službách se primárně nabízí přístup k plnému textu, je-li u dokumentu k dispozici. Pokud tomu tak není, uživatelé si mohou ověřit dostupnost vybraného dokumentu na území České republiky pomocí katalogů a elektronických zdrojů, popř. si objednat dodání elektronické kopie dokumentu. Další služby pak uživatelům nabízejí např. získání recenze nebo možnost nákupu knihy, získání informací o autorovi, vyhledání souvisejících informací na webu a další.

Některé ze služeb SFX jsou volně přístupné (např. katalogy knihoven), ale část z nich využívá licencované databáze (např. databáze Ebsco poskytuje i plné texty zahraničních článků) a v nabídce SFX menu se objevují pouze v případě, že uživatel vstupuje do JIB z počítačů oprávněné instituce.

Přehled přidaných služeb SFX s jejichž pomocí uživatelé mohou:

- získat plný text nebo abstrakt článku
- ověřit, zda se kniha nebo časopis nachází v Souborném katalogu ČR

- ověřit dostupnost časopisu v Elektronické knihovně časopisů EZB a katalogu STM
- objednat elektronické dodání kopie
- nalézt recenze na serverech Amazon.com a Vltava.cz
- upřesnit údaje pro SFX pomocí CitationLinker
- získat citaci nebo OpenURL prostřednictvím Citation Capture
- vyhledat informace o autorech v encyklopediích Britannica a Cotoje
- nalézt autora v citačním rejstříku Web of Knowledge
- získat informace z internetu pomocí různých vyhledávačů a
- využít referenční službu Ptejte se knihovny
- položit dotaz řešitelskému týmu JIB

CitationLinker

Pomocí užitečného nástroje **CitationLinker** je možné jednoduše vytvořit relevantní nabídku SFX služeb k danému dokumentu, aniž by uživatelé museli předtím provést vyhledávání v JIB. Pro použití CitationLinker je však nutné znát alespoň některé údaje o dokumentu, které se vyplňují do kolonek v příslušné záložce odpovídající jeho typu, tzn. kniha, časopis nebo článek. Čím úplnější tyto údaje budou (u knih např. ISBN, u časopisu zejména ISSN a rok, popř. svazek, číslo atd.), tím přesnější se vytvoří nabídka služeb SFX.

CitationLinker je možné nalézt na Info portálu JIB, sekce Informace pro uživatele, nebo přímo na adrese: <http://sfx.jib.cz/sfxlcl3/cgi/core/citation-linker.cgi>.

Seznamy elektronických časopisů

Ze znalostní báze SFX jsou automaticky generovány seznamy elektronických časopisů (Info portál >> Informace pro uživatele >> Seznamy e-časopisů). Uživatelé mají na prvním místě k dispozici seznam volně dostupných časopisů a dále seznamy časopisů některých knihoven, které obsahují jak volně dostupná periodika tak i periodika přístupná jejich uživatelům v rámci předplacených zdrojů. Knihovny spolupracující s JIB, které by měly zájem o vlastní seznam e-časopisů, mohou požádat o jeho vytvoření pracovníky JIB pomocí kontaktního formuláře na Info portálu JIB.

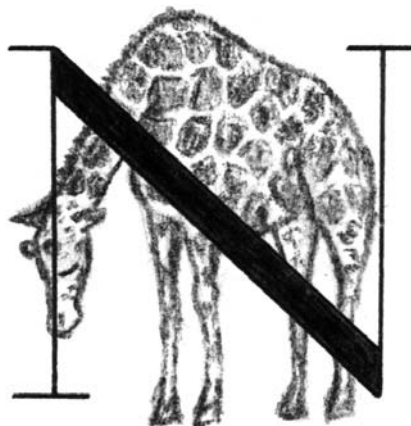
Seznamy je možné listovat podle abecedy, prohledávat podle slov z názvu časopisů, prohledávat podle oborového zaměření nebo podle databázového centra, které elektronický časopis zpřístupňuje. Podrobnější informace o periodiku se vždy nachází pod ikonkou ⓘ, kliknutím na jeho název je možné se přenést přímo na jeho webovou stránku nebo si vyvolat SFX službu pomocí Ⓞ.

Info portál JIB

Info Portál uživatelům nabízí veškeré informace týkající se JIB. Vše potřebné zde naleznou nejen jednotliví uživatelé ale zároveň i knihovny, které mají například zájem připojit se do JIB. Uživatelé zde mají k dispozici všechny nápovědy a pomůcky pro práci s JIB. Velmi zajímavé a užitečné jsou animované nápovědy, které se nacházejí na Info portálu >> Informace pro uživatele >> Nápovědy >> Animované nápovědy. Kromě toho jsou na Info portálu shromážděny i informace o celém projektu, programovém vybavení, všechny akce a novinky týkající se JIB a mnoho dalšího.

Doufáme, že nová verze Jednotné informační brány přinese uživatelům větší komfort při jejich práci se zdroji zahrnutými do tohoto portálu. Veškeré Vaše návrhy, náměty a připomínky k samotné Jednotné informační bráně nebo k Info portálu rádi uvítáme.

Jednotná informační brána <http://www.jib.cz>
Info portál JIB <http://info.jib.cz>
Řešitelský tým JIB jib-support@cuni.cz

Nová Akropolis – filozofická škola „na klasický způsob“

Petra Goliášová

Kulturní asociace Nová Akropolis je mezinárodní, dobrovolná, nezávislá a nezisková organizace, sdružující členy na základě společného zájmu o uskutečňování etických, vědeckých a kulturně-filozofických cílů. V České republice má registraci od roku 1990, v Olomouci působí od roku 1994.

Od doby, kdy byla v roce 1957 vytvořena, se Kulturní asociace Nová Akropolis věnovala mládeži a jejímu lepšímu filozofickému formování přizpůsobenému současné době, to vše nezávisle a bez jakéhokoli vlivu náboženského, politického nebo společensko-ekonomického.

Profesor Jorge Angel Livraga Rizzi, iniciátor projektu, shromáždil mladé studenty a absolventy vysokých škol, k nimž se záhy připojily osobnosti uměleckého a kulturního světa, které přitáhla myšlenka a hnutí obohacující ducha, poučné pro všechny. Nová Akropolis je v Argentině uznávána jako veřejně prospěšná nadace od počátku sedmdesátých let díky své sociální a kulturní činnosti. V té době získala mezinárodní charakter. Dnes se Kulturní asociace Nová Akropolis nachází ve více než čtyřiceti státech a sdružuje více než 10 000 aktivních členů a stovky tisíc sympatizantů, kteří mluví více než patnácti jazyky a reprezentují širokou škálu vyznání, etnických původů a kulturního dědictví jako velkolepý příklad soužití a porozumění.

Zakladatel asociace profesor Livraga byl italské národnosti a narodil se v Buenos Aires v roce

1930. Studoval medicínu, dějiny umění a filozofii na universitě v tomto městě. Zemřel v Madridu v roce 1991.

Jak sám v 50. letech výstižně popsal, jeho projekt spočíval ve vytvoření filozofické školy „na klasický způsob“, v níž se budou vyučovat poznatky o různých duchovních a filozofických tradicích lidstva, a takto se znovu získá klasický ideál Filozofie jako prostředku pro lidštější a úplnější existenci.

Během svého života se profesor Livraga věnoval podpoře bratrství mezi jednotlivci a národy, bojoval s materiální a morální bídou svých současníků a hájil svobodu vyznání a projevu všude tam, kde shledal, že jsou ohrožené.

Uveřejnil nejrůznější díla: studie o starodávných kulturách a civilizacích, romány, filozofické eseje a úvahy o současném světě a stejně tak i množství článků. Jeho práce byla mimo jiné oceněna udělením Kříže Paříže za umění, vědy a literaturu v roce 1976 a jeho přijetím za člena do Burckhardtovy Akademie. V roce 1951 obdržel první Státní cenu poezie v Argentině.

Svůj život věnoval službě humanistickému ideálu, který inspiruje a oživuje Kulturní asociaci Nová Akropolis, a po své smrti odkázal veškerý svůj majetek této instituci: svůj rodný dům a svou osobní sbírku uměleckých předmětů pro vytvoření muzea.

V České republice, kde v loňském roce oslavila již 20. výročí od svého založení, působí Nová Akropolis již v sedmi městech – v Praze, Brně, Olomouci, Ostravě, Hradci Králové, Plzni a Liberci. Pravidelně pořádá přednášky na různá témata z oboru filozofie, historie, literatury, umění a vědy, a přibližuje tak současnému člověku velké civilizace a významné osobnosti, jejichž myšlenky a díla nás dodnes inspirují. Tato témata jsou zpracována rovněž v časopisu a knihách, které asociace vydává. V Olomouci si zájemci o tuto oblast vzdělávání mohou přednášky poslechnout v sídle Nové Akropolis na Wolkerově ulici nebo v Muzeu umění na Denisově ulici.

Členové asociace se věnují studiu filozofie a věří, že filozof neboli milovník moudrosti není pouze dobrým znalcem textů a idejí velkých myslitelů, ale je také tím, kdo se snaží tyto myšlenky aplikovat

v každodenním životě a jednání. Například tak, jak nám radí stoický filozof a římský císař Marcus Aurelius: „Větší hodnotu než přílišné čtení má používání zásad dobrého života...“

Jedním z příkladů takové „filozofie v akci“ je divadelní soubor Nové Akropolis, který připravuje každoročně nové představení s maňásky na motivy různých pohádek. Tato představení již řadu let přinášejí radost zejména dětem opuštěným, postiženým nebo dlouhodobě nemocným, které soubor navštěvuje v jejich domovech, stacionářích a nemocnicích

Nová Akropolis rozvíjí i další aktivity, jimiž se snaží přispět k lepšímu soužití se zrakově postiženými. Ve spolupráci s Technickým muzeem připravila asociace výstavu archeologických reprodukcí „Doteky věčné krásy“, určenou především pro slabozraké a nevidomé, která se poprvé představila v květnu 2002 v Knihovně Jiřího Mahena

Maňáskové divadlo

v Brně a od té doby putuje po dalších městech České republiky. Inspirací k výstavě byly přednášky o starých civilizacích pro nevidomé, kde se poprvé zrodil nápad seznámit posluchače s uměleckými výtvy těchto kultur dotykem. V červnu 2004 byla tato výstava představena i v Olomouci ve spolupráci s olomouckou pobočkou Tyflocentra a díky knihovně A. Šprince, která poskytl své prostory.

Autoři výstavy věří, že umění má zázračnou moc spojovat člověka s člověkem a schopnost promlouvat přímo k srdci, probouzet vyšší a ušlechtilější city. Výstava „Doteky věčné krásy“ je snahou o toto propojení a o otevření „vnitřních očí“, které jsou často důležitější než ty „vnější“.

Společným jmenovatelem všech zdánlivě různorodých aktivit Nové Akropolis je snaha rozvíjet kulturní činnost, protože kultura má velkou moc transformace, stane-li se živoucím prvkem. Poskytuje nám více poznatků a možností pro správné rozhodování. Už více než 10 000 let nám lidstvo zanechává významné dědictví. Pokud toto dědictví přizpůsobíme a oživíme, můžeme těžit z jeho zkušeností.

Autentická kultura umožňuje rozkvět opravdových vnitřních hodnot, jako jsou řád, spravedlnost, pravda, rovnost, čest, svoboda a dalších, které jsou blízké jednotlivcům. Člověk nezíská své lidské vlastnosti, když bude schopen pozorovat věci jen na základě prvního zdání, nýbrž když si je bude schopen představit, porovnávat a vytvářet symboly.

Kultura také vytváří nové společenské, morální, filozofické a duchovní přínosy, tváří v tvář krizi identity, kterou prožívá člověk našeho století, a připravuje mladé generace, aby vědomě a účinně

Výstava pro zrakově postižené

vytvářely to, čím má být 21. století. A především umožňuje sjednotit lidi tolerancí a solidaritou.

Jak tedy může být filozofie užitečná člověku žijícímu v současné době? Na tuto otázku výstižně odpověděla ředitelka Nové Akropolis v České republice Prof. Slavica Kroča ve své knize „Zrcadlo filozofie“: „Filosof není člověk, který umí nazpaměť texty svých předchůdců či data jejich narození, ale ten, kdo vnitřně utváří sám sebe, snaží se transformovat své neřesti ve ctnosti, aby se stal lepším a byl užitečnější sám sobě, a tím i světu, v němž žije. Filosof není titul, který lze získat na základě zkoušek, protože být „milovníkem moudrosti“ znamená cítit lásku k životu, ke světu, který nás obklopuje, a k lidem, kteří v něm žijí.“

Další informace o připravovaných akcích i dalších aktivitách lze získat na internetové adrese: www.akropolis.cz nebo v sídle asociace na adrese: Nová Akropolis, Wolkerova 34, Olomouc, telefon: 585 235 234 (pondělí – pátek: 18–21 hodin)

Budoucnost novin za 5–10 let

Helena Stejskalová

Následující úvaha o budoucnosti novin a novinového tisku byla inspirována diskusí na semináři výrobce papíru společnosti Norske Skog, který se konal v listopadu minulého roku. Jakou budoucnost novinového tisku můžeme v příštích 5 až 10 letech očekávat?

Hovoříme-li o tiskové technologii pro výrobu novin, je otázkou, zda bude i nadále pokračovat dominantní postavení **ofsetu**, nebo zda se v Evropě začne v novinovém tisku více prosazovat flexotisk, který je rozšířen a oblíben v Americe. Ačkoliv je v Evropě více výrobců tiskových strojů než v Americe, zatím tomuto trendu nic nenavědčuje a můžeme tedy předpokládat, že ofset zůstane na prvním místě.

Důležité jsou i další trendy související s technologií výroby novin. Především je to **zmenšování novinového formátu**. Zatímco starší generace velmi dobře pamatuje noviny velkého formátu, generace do třiceti let se již plně ztotožňuje s malým formátem. Malý formát je praktičtější, pohodlnější se rozevírá i skládá. Formáty novin jsou dány šíří tiskového stroje.

Podstatnou novinkou posledních let je vkládání či příkládání nejrůznějších papírových **příloh**, vzorků, CD, DVD či dokonce knih do novin nebo k novinám -příkladem je edice knih Lidových novin. Sílí také trend vkládání nejrůznějších příloh adresně na abonenty – někdo se zajímá o pěstování květin, jiný o sport, další o aktuální novinky z kultury, jiný o cestování. Každý nechť dostane

v určený den přílohu podle svého zájmu. Pro ženy jsou atraktivním doplňkem reklam také přilepené vzorky různých krémů, voňavek, i když tyto přílohy jsou zatím doménou ženských časopiseckých titulů a v novinách se neobjevují.

Noviny jsou strukturovány do **složek**. Zatímco starší generace je zvyklá na jeden novinový sešit, který byl někdy i šit ve hřbetě, mladším lidem struktura v podobě složek vyhovuje. Rozdělení novin podporuje současná technologie jejich výroby. Kladně je tento trend přijímán u čtenářů – rodina si může novinové složky rozebrat podle svých zájmů. Muž si vezme sportovní složku, žena třeba kulturu a oba jsou spokojeni.

V oblasti konstrukce novinových tiskových strojů můžeme jmenovat několik silných směrů vývoje: maximální **flexibilitu a automatizaci** strojů, zkracování přípravných a výrobních časů, minimalizaci makulatury a maximální výstupní kvalitu tisku. Náklady novin v posledních letech stagnují a novinoví vydavatelé nemohou doufat, že se jejich zisky zvýší – spíše naopak, hledají cesty, jak co nejvíce ušetřit. Proto je důležité, aby se náklady na výrobu novin snižovaly – a to zmíněné trendy umožňují.

Ať se nám to líbí či nikoli, třikrát podtrhnout bychom měli skutečnost, že podobu novin do velké míry určují **inzerenti**. Pro ty jsou čtyřbarevné noviny s vysokou kvalitou tisku naprosto běžnou záležitostí. Na inzerentech jsou z velké části závislí vydavatelé novin, a tak se snaží jim v jejich po-

žadavcích co nejvíce vyhovět. Mnoho vydavatelů si proto také postavilo své vlastní tiskové kapacity, aby nebyli závislí na jiných (např. Mafra).

Dotkneme-li se **obsahu novin**, vydavatelé dnes většinou vytváří noviny, v nichž si každý může najít oblast, která je pro něj alespoň trochu inspirativní. Noviny se příliš neprofilují, snaží se zaujmout co nejširší spektrum čtenářů, aby zvýšily svoji prodejnost. V posledních letech také lze zaznamenat bulvarizaci i u titulů, které patří mezi seriózní – stačí připomenout soutěže VyVolení a BigBrother.

Charakteristickým rysem trhu je trend směřující k **velkým vydavatelstvím**, která postupně kupují či vytvářejí tituly, aby pokryli široké spektrum čtenářů. Mezi jejich tituly je vzájemná provázanost. To však nemusí fungovat jenom u novin či časopisů, ale – v tomto případě takovou firmu musíme nazývat mediálním domem – i třeba mezi novinami a rádiem. Příkladem v Čechách je Mafra, která vlastní novinové tituly MF Dnes a Lidové noviny, ale také radio Classic FM. Většina českých novin je v majetku zahraničních, zejména německých vydavatelství. Tím je řečeno i to, že podoba a obsah českých novin bude ovlivňována trendy nejenom v Německu, ale samozřejmě i v celé EU.

Stoupla důležitost **novinové grafiky**. Pestrobarevné titulky už nejsou výsadou pouze bulvárních titulů, i když serióznější listy naštěstí zatím ještě užívají barev s rozmyslem. Na důležitosti získal i obrazový doprovod článků, což souvisí i s technickým pokrokem v oblasti tiskové techniky – zvýšení kvality tisku umožnilo, aby obrázky nebyly flekem, z něhož pouze obtížně luštíme, co vlastně představuje, ale brilantním zobrazením popisované akce.

Noviny znamenají určitý předvýběr, selekci informací. Tím by měla být zaručována i jejich ověřenost a kvalita. V této souvislosti můžeme definovat vztah novin a internetu. Na internetu musíme informace „přehazovat vidlemi“, protože zadáme-li určité téma, vyhledávač nám nabídne velké množství odkazů. Je však třeba upozornit (a každý, kdo internet využívá, to jistě může z vlastní zkušenosti potvrdit), že absolutní svoboda informací na internetu, která znamená, že si tam každý může umístit co chce, zákonitě přináší také obrovské množství zavádějících a neověřených informací. Zadáme-li tedy konkrétní téma do internetového vyhledávače, z odkazů, které se nám vypíšou, má pro nás jenom zlomek skutečnou informační hodnotu, zbytek je balast. Naproti tomu v novinách projdou informace určitým sítím a na stránky by se měla dostávat jenom skutečná kvalita. Výhodou novin je také to, že při jejich listování můžeme narazit na zajímavou informaci i z jiného oboru, než je náš bezprostřední zájem, a rozšířit si tak obzor. Na internetu však zpravidla hledáme konkrétní informaci.

Je internet novinám konkurencí nebo partnerem? Jistě může být partnerem, který noviny doplňuje. Zatímco na internetu nás většinou zaujmou jenom rychlé a jednoduché zprávy, v novinách si rádi přečteme i rozsáhlejší článek, analýzu či komentář. Proto vydavatel může na svém internetovém portálu upozorňovat na výťah toho nejzajímavějšího z dnešních novin a podnítit tak hledače na internetu, aby si koupil i tištěné noviny.

Výhodou internetu je větší aktuálnost informací než v novinách. Zatímco zpracovat v redakci zprávy, zalomit je do stránek, nechat osvítit des-

ky na CtP, vytisknout a rozeslat hotové noviny nějaký čas trvá, na internet můžeme pustit informaci hned, jakmile se stala. Ne vždy to ale nutně prospívá kvalitě informací. Nicméně i toto může pro internet a noviny znamenat partnerství. Na internetu najdeme v kteroukoli denní či noční dobu nejaktuálnější zpravodajství, v novinách můžeme s určitým odstupem hledat jeho analyzovanou a komentovanou verzi. Internet má v dnešní době zaměřené na propojování médií také další možnost, která novinám chybí – ke zprávám je možno připojit zvuk, nebo dokonce videozáznam. Ale u tištěných novin si zase můžeme v klidu vypít svoji ranní kávu a popřemýšlet o přečteném textu. Obě média mají své kladné stránky.

Doba se dnes zrychluje. Proto je také otázkou životního stylu, do jaké míry se budou v budoucnosti noviny číst. Bude-li se životní styl stále rychlejší a rychlejší, jak tomu bylo dosud, je pravděpodobné, že na **čtení novin** (a nejenom jich) budeme mít stále méně času. Doufejme však, že tomu tak nebude. Souvisí to i se zvyky lidí – zatímco dříve například v Praze jezdilo mnohem více lidí ráno do práce městskou dopravou a mělo tedy možnost si během cesty čas přečíst noviny, dnes, kdy hodně lidí jezdí do práce autem, o tuto možnost přichází. K novinám se dostane, pokud vůbec, až večer po příchodu domů – to už ale většinou raději zhlédne televizní zprávy.

Pro budoucnost novin v delším horizontu je **důležitá mladá generace**. Často se setkáváme s názorem, že mladí lidé noviny nečtou, nebo je čtou minimálně a informace hledají především na internetu. Na druhou stranu je také otázkou, zda redakce mají zájem se mladým čtenářům přiblížit a zda proto něco dělají. Dobrým nápadem by byly

například stránky či přímo složka pro děti či mladé. Už se objevují i noviny zaměřené na generaci do 35 let – například zdarma rozdávaný pražský deník 24 hodin, vydávaný společností Ringier Print. Jako svoji cílovou skupinu definuje především mladé čtenáře, kteří vyrůstají s internetem. Na tomto deníku je také vidět struktura podobná internetu – heslovité, stručné informace – až se vtírá otázka, zda si vydavatelé myslí, že mladí lidé nejsou schopni vstřebat delší a hlubší informace?

V tom, zda mladí noviny čtou či nikoli, hraje významnou úlohu také dva faktory: škola a rodina. Pokud se noviny vhodnou formou objeví ve školní výuce, mladí si zvyknou, že noviny jsou běžnou součástí života a budou se o ně zajímat. Odebírají-li rodiče pravidelně nějaký novinový titul a čtou ho před dětmi, je možné, že zde bude hrát určitou úlohu tradice a děti se o tento titul začnou zajímat.

Otázkou, která však dnes asi ztrácí na významu, je **další použití novin**. Noviny se často používaly i k dalším účelům – např. jako baličí papír, do školního sběru, na vysušení bot atd. Noviny byly dříve zkrátka kdykoli k dispozici v mnoha domácnostech. Dnes, protože existuje přemíra dalších speciálních tiskovin a papírů, se tato jejich úloha asi již vytratila.

Z lidského hlediska je nezanedbatelná hmatatelnost novin. Jsou to moje noviny, které si dnes ráno přečtu, když pojedou do práce. Zejména ve starší generaci tento pocit a úcta k tištěnému slovu přetrvává. Mladí si již tištěného slova v přemíře dalších médií příliš neváží.

Budou noviny tištěny i v budoucnosti na papír, nebo se objeví nové suroviny? Zatím nevíme. Ne-

lze vyloučit, že se v budoucnosti objeví **nové materiály**, ale v horizontu 5-10 let to asi není příliš pravděpodobné. Jednou z možností jsou fólie z umělých hmot, ty by však musely splňovat určité podmínky, například recyklovatelnost. To se ale zatím nejeví jako schůdné řešení. Papír, který je obnovitelnou surovinou, patrně v příštích sedmi letech jiné médium nenahradí. I když – již se objevují výzkumy v oblasti elektronického papíru – je ovšem otázkou, jak rychle tento vývoj bude postupovat.

Co je tedy možno říci o **budoucnosti novin**? Rozhodně

se není třeba obávat, že by noviny během příštích 5-10 let zanikly. Před cca deseti lety zaznívaly mnohé pesimistické hlasy o tom, že po roce 2000 už žádné noviny vycházet nebudou, pohled na plné pulty trafik v roce 2006 je ale nejlepším svědectvím toho, jak se tyto prognózy mýlily. Pro-

to můžeme s jistotou tvrdit, že v roce 2011 a 2013 to bude podobné, i když náklady jednotlivých titulů patrně ještě poklesnou. Můžeme však nejenom doufat, ale snad i objektivně říci, že noviny se budou samozřejmě vyvíjet, ale zůstanou čteným médiem.

Nadějně vyhlídky

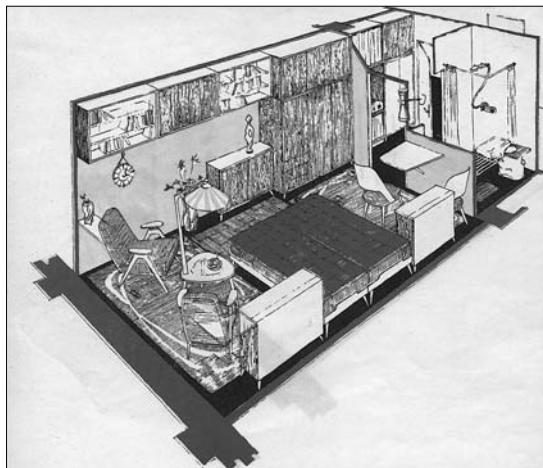
Výtvarná kultura šedesátých let v Olomouci

Hana Bartošová

Vývoj města Olomouce na počátku šedesátých let zásadním způsobem ovlivnila nová územní organizace státní správy, která vstoupila v platnost 12. června 1960. Z bývalých krajů Olomouckého a Ostravského byl vytvořen nový nesourodý konglomerát Severomoravský kraj, v němž dominovalo Ostravsko jako tzv. „ocelové srdce republiky“. Olomoucko se pak stalo především zemědělským, ale také školským, historicko-památkovým a kulturním protipólem průmyslového severu. Olomouc byla v této době jediným okresním univerzitním městem, což s sebou přinášelo řadu paradoxů. Přestože byla centrem kultury a vzdělanosti v kraji, chyběl zde např. nejen regionální kulturní časopis typu brněnského *Hosta*, ale i regionální deník (v meziválečném období vycházelo v Olomouci sedm denních listů!). Snaha o založení vlastní kulturní revue narážely na překážku vytvářenou právě oním okresním formátem státní a stranické správy. Výjimkou v tomto neutěšeném stavu byla pouze dvouletá existence studentského časopisu *FLP revue* (zkratka tří názvů fakult Univerzity Palackého – filozofické, lékařské a přírodovědecké). Časopis založila skupina studentů soustředěná kolem studentského divadla *Zápalka* v čele s Bohuslavem Matyášem, Bohumilem Smrčkou a Vítězslavem Švalbachem. Jako hlavní redaktoři jsou uvedeni tehdejší odborní asistenti Josef Galík a Lubomír Smiřický z Filozofické fakulty UP, kteří zde publikovali i své vlastní literární texty a překlady. Časopis

FLP revue vynikal kromě kvality redakční práce i výraznou grafickou úpravou.

Výtvarné umění na akademické půdě v Olomouci bylo zastoupeno na dvou místech: Katedra výtvarné výchovy Pedagogické fakulty UP a Katedra výtvarné teorie a výchovy Filozofické fakulty UP. Na obou těchto ústavech působily známé osobnosti kulturního života města, které byly většinou i aktivními umělci. Vedoucím katedry na pedagogické fakultě byl od roku 1960 sochař a medailér Zdeněk Přikryl, jejími členy např. Jan Zrzavý, Josef Vinecký, Lubomír Šlapeta, Karel

Tomáš Černoušek – Karel Dolák – Jiří Zrotal: Obytný dům hotelového typu, varianta zařízení obytné buňky, 1959–62.

Slavoj Kovařík: *Lom*, 1958.

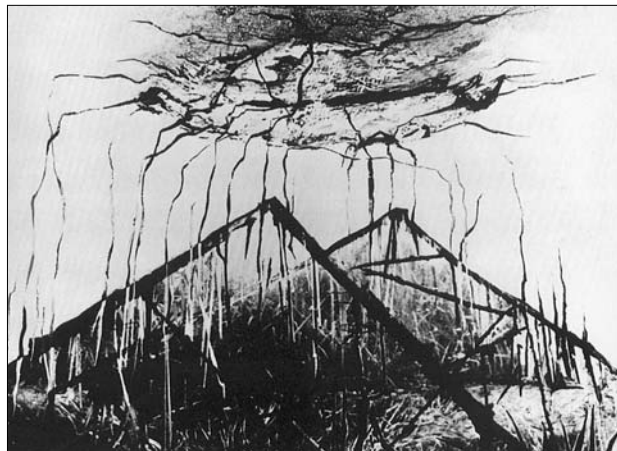
Lenhart, Emil Viklický, Věra Kotasová, Ladislav Jalůvka, Dušan Janoušek, Miloslav Stibor a další. Koncepce Ústavu dějin umění na filozofické fakultě byla spojena zejména s osobou Václava Richtera, výuku na Katedře výtvarné teorie a výchovy ovlivnili zejména Václav Zykmond, Aljo Beran, František Bělohávek, Zdeněk Kudělka, Alena Nádvořníková, Josef Hejný, Miroslav Štolfa, Radoslav Kutra aj.

Jako organizace sdružující výtvarné umělce působila v Olomouci po roce 1945 stále *Skupina olomouckých výtvarníků* (1937–1949, v roce 1947 došlo ke změně názvu na *Skupinu moravských výtvarníků v Olomouci*), v jejímž čele stál předseda *Aljo Beran*, tajemníkem byl *Bernard Stiova*. Po vzniku *Svazu československých výtvarných umělců* v roce 1949 (SČSVU), se do něj postupně včlenila i *Skupina moravských výtvarníků*. S vydáním zákona o dobrovolných organizacích lidu v roce

1951 zanikl spolkový život i formálně. Výtvarná kultura po Únoru 1948 měla být v Olomouci řízena již pouze prostřednictvím *Krajského střediska Svazu československých výtvarných umělců*, který byl založen jako „dobrovolné, výběrové tvůrčí sdružení výtvarných umělců, teoretiků a kritiků“. Jeho úkolem bylo zabezpečování kulturně politické linie státu v oblasti výtvarné kultury a převzetí tvůrčí funkce dosavadních spolků. Předsedou Krajského střediska SČSVU se stal malíř *Alois Kučera* (1949-1962), v tajemnické funkci se vystřídal *Čestmír Kučera st.*, *Oldřich Šimáček* a *Jan R. Bečák*. Významným členem Svazu byl jeho dlouholetý člen předsednictva a posléze předseda, malíř a sochař *Bohumír Dvorský*, který opanoval Svaz i v normalizačních sedmdesátých letech. SČSVU pracoval ve čtyřech sekcích – 1) malířů, sochařů a grafiků, 2) restaurátorů, 3) užitého umění a průmyslového vlastnictví, 4) teoretiků. Kromě Svazu byl důležitou základnou pro fungování kulturní sféry v Olomouci v letech 1954-1958 *Klub kulturních pracovníků*, který měl svou klubovnu v bývalé kapli Žerotína. V roce 1954 byl rovněž celostátně ustaven *Český fond výtvarných umění* a stejně jako Svaz měl i svou krajskou organizaci. Distribucí a prodejem výtvarných děl se tehdy zabývala síť obchodních prodejen DÍLO. Do prodeje byla zařazena pouze díla schválená krajskou uměleckou komisí ČFVU pro hotová díla – malířská, sochařská a grafická. První prodejní galerie Díla v Olomouci měla svou prodejnu od roku 1956 v Salmově paláci na Horním náměstí. V roce 1958 byla otevřena další prodejní galerie na Dolním náměstí, vedená Annou Stiovou.

V roce 1952 vznikla *Oblastní galerie v Olomouci* (OG) v rámci Studijního a lidovýchovného ústa-

vu. O dva roky později se načas osamostatnila a jejím sídlem se stala dnes již neexistující budova Domu umění v Hynaisově ulici. Kromě těchto prostor využívala galerie k výstavám také sály nově rekonstruovaného olomouckého Vlastivědného ústavu, v letech 1964-1966 pak proběhla adaptace dalších výstavních prostor v Kabinetu grafiky. Galerie disponovala zpočátku majetkem převzatým ze sbírek bývalé Městské galerie, Klubu přátel umění a z Fondu národní obnovy. V průběhu šedesátých let byly sbírky galerie rozšířeny o konfiskáty z Okresního národního výboru (převážná většina z nich byla po roce 1989 vrácena původním majitelům nebo jejich rodinám). Výstavní program OG v šedesátých letech v mnoha případech překračoval hranice regionu. Zejména je třeba zmínit *Sochařské bilance* (1965, 1967), mezinárodní výstavu *Euroexlibris* (1966), *Mistrovská díla starého umění v Olomouci* (1967, veřejnosti zde byly poprvé představeny sbírky olomouckého arcibiskupství). Činnost OG se v tomto období soustředila též na budování okresních obrazáren a interiérových instalací na některých severomoravských hradech a zámcích. Kulturněvýchovná činnost OG spočívala v souladu s ideovými po-

Ivo Přeček: *Kračející mrak*, 1966

žadavky doby v pořádání putovních výstav a besed v obcích, kulturních domech, závodních klubech a osvětových besedách.

Olomoucká architektura padesátých a šedesátých let se (tak jako v jiných městech) nevyhnula snahám o uniformní vzhled měst v duchu socialistického realizmu. Nejvýraznější stavbou jsou budovy *Teoretických ústavů Lékařské fakulty UP* podle návrhu *Jiřího Krohy* (1955), na druhém konci města na nábřeží Bystričky vznikl tzv. „olomoucký Kreml“ – skupina obytných domů (1952–1955), kterou koncipoval *Leopold Hoferek*. Doba socialistického realizmu dýchne na návštěvníka Olomouce hned po příjezdu vlakem, ústřední hale vlakového nádraží dominuje rozměrné sgrafito šternberského rodáka *Williho Zlamala* na motivy veršů místního publicisty a osvětového pracovníka Aloise Rečky. Na Horním náměstí pak nelze

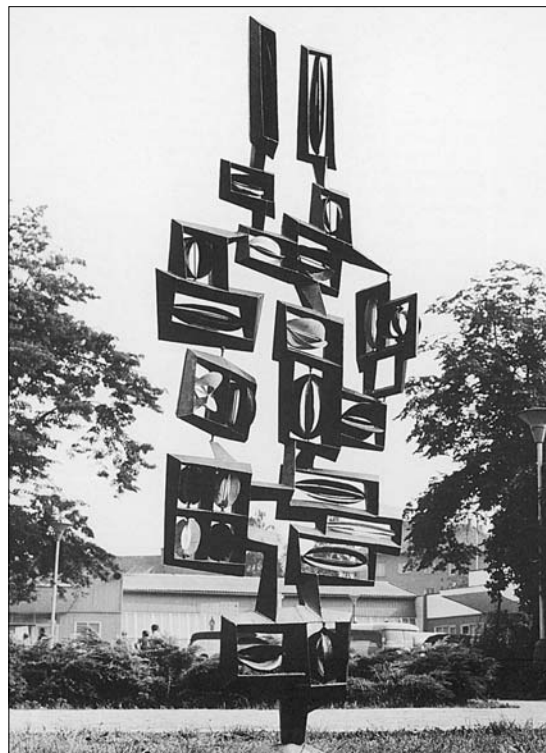
přehlédnout socialistickou výzdobu olomouckého orloje, na níž pracoval *Karel Svolinský* v letech 1947–1955. V šedesátých letech se architekti pokoušejí o odlehčení, odklon od hutných staveb „sorely“. *Petr Brauner* se snažil navázat na funkcionalistickou architekturu meziválečných let, jeho první větší stavební realizací je *pavilon*

A pro Floru Olomouc (1965–66). Do zdejší architektury zasáhl i spojením *věžového vodojemu s obytným domem* (1968–73), čímž vytvořil také novou dominantu města. *Tomáš Černoušek* společně s *Karlem Dolákem* a *Jiřím Zrotalem* vytvořili v Olomouci pod vlivem tzv. bruselského stylu *Obytný dům hotelového typu* (1959–1963).

S odstupem času je však možno konstatovat, že nejvýrazněji se olomoucká šedesátá léta ve výtvarné kultuře projevila v malířství a fotografii, zejména pak v dílech umělců, kteří tvořili na pomezí oficiálně uznávaných výtvarníků a undergroundu. Mnozí z nich jsou dnes uznávanými umělci nejen v Česku, ale i v zahraničí. Jmenujme aspoň *Slavoje Kovaříka*, *Miroslava Ketmana*, *Radoslava Kutru* a *Miroslava Šnajdra st.* V historii československé fotografie má již své pevné místo skupina *DOFO* (Dům Osvěty – Fotografové Olomouce nebo také *DObrá FOTografie*). Její založení iniciovali v roce 1958 *Antonín Gřibovský* a *Jaromír Kohoutek*, uvádí se i *Slavoj Kovařík*, který zpočátku plnil roli skupinového teoretika. Jejími členy se postupně stali např. *Jiří Gregorek*, *Jan Hajn*, *Rupert Kytka*, *Zdeněk Matlocha*, *Jaroslav Vávra*, *Ivo Přeček*, *Vilém Reichmann*, *Josef Kývala*. Někteří později skupinu opustili a vrátili se od experimentální k tradiční záporné tvorbě.

Postihnout výtvarnou kulturu šedesátých let v Olomouci se pokusili kurátoři Muzea umění Olomouc výstavou s názvem „*Oznámení o Ikarově letu*“ (25. 6.–21. 12. 1998). K výstavě byl vydán i stejnojmenný obsáhlý katalog, který lze doporučit všem zájemcům o tuto problematiku. Katalog obsahuje kromě textů renomovaných odborníků z různých oblastí kultury i medailony umělců, jejich vzpomínky na šedesátá léta, roz-

hovory a podrobnou bibliografii. Hodnocení éry teprve nedávno minulé není úkol snadný, zvláště když mnozí účastníci ji mají ještě v živé paměti. Není proto divu, že tato výstava vzbudila emoce a kromě pozitivních ohlasů vyvolala i pobouřené reakce (negativní hlasy se však ozývaly především ze strany „potrefených hus“, tedy těch, kteří na výstavě nebyli zastoupeni, případně si připadali zastoupeni nedostatečně).

Sochařská bilance 1955–1965 – instalace ve Smetanových sádkách. Jiří Novák: Korouhev I, 1964.

ARCHITEKTURA KNIHY

Ivo Vysoudil

Architektura knihy (forma, obsah a jejich tvar). Pod tímto poněkud podivným větným spojením se skrývá název 14. ročníku odborné konference Vědecké knihovny v Olomouci. Ta se každoročně zabývá problematikou historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska. Naposledy se uskutečnila ve dnech 22.–23. listopadu 2005. Myšlenka knihy jako architektonického díla je sice netradiční, ale o to více nabízí různých možností interpretace.

V první řadě se nabízí možnost na samotnou knihu nahlížet jako na architektonické dílo. Všimnout si můžeme především její vnější podoby. Tedy jak se v různých obdobích tvořila její vazba, materiál se samotným textem, ilustrace... Je možné ji uchopit a rozebrat do jednotlivých „stavebních“ článků, ze kterých byl postaven dokonalý objekt. Můžeme se ale taky zamyslet, kde udělal architekt chyby nebo proč „rozbouřil“ jedno dílo, aby mohl postavit druhé. Z tohoto pohledu je tedy do pozice našeho hlavního architekta postaven knihař, který celé dílo „vyrobil“. Vnější podoba je ale také ovlivněna třeba sazečem či v dřívější době písařem nebo opisovačem. Ten má stejně jako knihař velmi důležitý úkol: navrhnout, zařídit a vytvořit knize „interiér“. Jde rovněž o vnější podobu, a jeho úkolem je upoutat čtenářovu pozornost, hlavně poutavou a zajímavou „architektonickou“ podobou samotného textu. Sazečovým úkolem je tak nejen volba písma, ale třeba taky výběr šířky a výšky sazby na stránce, návrh titulků (názvů dílů, ka-

pitol apod.), poznámek a vysvětlivek (v pracích z historie bývají např. poznámky ne pod čarou, ale na konci článku či kapitoly) apod. Musí také rozhodnout o použití vhodných iniciál, o úpravě tabulek, formulek, umístění obrázků a o sazbě marginálních poznámek. A jeho úkolů je ještě mnohem víc.

Dalším z mnoha stavitelů knihy je ilustrátor. Ten má vlastně za úkol provést dekorační práce na „stavbě“, které rovněž doplňují vnější podobu celého díla. Porovnávat můžeme třeba vývoj ilustrací, jejich oblibu v jednotlivých dobách. Za zmínku stojí třeba obliba v ryteckém zpodobňování různých architektonických článků, které se často užívaly jako viněty. Ostatně je velmi zajímavé sledovat, kdy a do jaké míry se knihy inspirovaly samotnou architekturou. Vždyť v mnoha literárních dílech najdeme v úvodu (ať už na vazbě, přebalu nebo v titulu) nákres nějaké stavby, brány či jiného vstupního prostoru. Jak jinak čtenář vstupuje do takové knihy, než branou? Ještě pro jedno období knižní kultury je však inspirace architekturou přímo typická a jde o období českého kubismu.

Další možnou interpretací „knižní architektury“ je pohled na samotný obsah literárního díla z hlediska makrokompozice. To jak je vystaven děj beletristického díla, ale i postup při budování díla naučného. Z literárního hlediska je jistě nesmírně zajímavé sledovat, jak se jednotlivé žánry v průběhu staletí vyvíjely, jaké byly v různých dobách užívány výrazové prostředky. Zjistíme pak, zda se během vývoje knihy stavěla stále složitější konstrukce, nebo zda se hledělo na dekorativnost stavby, či kdy docházelo dokonce k dějové destrukci. Z architektonického hlediska ale mů-

žeme pohlížet taky na samotný autorský jazyk. To, jak jsou volena jednotlivá slova, jak jsou sekládány do vět, odstavců, kapitol a konečně do celého díla. Lze zhodnotit, kdo v tomto smyslu patřil k velikým stavitelům a kdo stavěl bez nápadu a bez invencí.

Nepřímo s mottem konference souvisí samotná architektonická podoba historických knihoven. Zámecké, klášterní či jiné historické bibliotéky byly často opravdu přenáherně vystavěny a vyzdobeny. Zařízeny byly vkusně a korespondovala tu spolu jak architektura, tak i její obsah – tedy knihy samotné. Vždyť kolikrát byly upravovány natolik, aby jejich podoba zapadala do celkové architektonické kompozice stavby!

Myšlenky na vztahy mezi architekturou a knihou, knižní architekturou a architekturou knihy se jen hemží a mne napadají stále další a další možnosti, jak toto téma uchopit. Dovolte mi však ješ-

tě alespoň poslední myšlenku, týkající se našeho současného chápání architektury a knihy. Zatímco v dávných dobách byla kniha uměleckým dílem, nesmírnou hodnotou, oceňovanou jak po stránce myšlenkové – obsahové, tak i po stránce vnějškové – vzhledové, zamysleme se, jak knihu chápeme dnes. Jistě namítnete, že stejně tak, jako se prodává braková literatura či paperbacková vydání knih, tak i v architektuře donedávna vyrůstaly nevzhledné panelákové konstrukce či nevkusné „podnikatelské baroko“. Přesto ale mám pocit, jako bychom si přestávali stále více vážit knih a naopak o to více oceňovali stavby okolo nás.

Vědecká knihovna v Olomouci jistě vybrala velmi zajímavý námět na konferenci a přejme jí mnoho dalších stejně zdařilých námětů k diskusi či k zamyšlení. Škoda jen, že mnozí z účastníků se rozhodli odbočit od tohoto tématu a věnovali se jiné problematice.

REALITY SHOW, KTERÁ NIKOHO NEZAJÍMÁ

Ivo Vysoudil

V mém skromném pokoji visí na stěnách několik litografií jednoho šternberského malíře. I přestože asi nepatří k vrcholům jeho umělecké tvorby, mám je docela rád, snad i proto, že zobrazují mé rodné město v době, jak vypadalo zhruba před sto lety. Možná i díky těmto několika obrázkům mě zaujala nová „kunsthistorická reality show“, která se rozběhla na stránkách jednoho regionálního deníku.

Aktérů této podívané je hned několik. V první řadě je to samotný malíř. Ten se ovšem vítězem reality show nestane, mohl by totiž být oceněn pouze „in memoriam“. Režie ale malířovu osobnost využila jako zápletku. Radní z města, kde umělec prožil většinu svého života, se totiž rozhodli udělit mu čestné občanství. A to dokonce nedlouho poté, co hladinu veřejného mínění zčeřilo zjištění, že donedávna byl čestným občanem onoho města dokonce samotný Klement Gottwald. Zápletku se nám tedy začíná zamotávat. Do děje vstupuje skupina kolem mladého teoretika dějin umění, která se na vernisáži malířových obrazů veřejně, leč v nepravou chvíli, postaví proti udělení čestného občanství. Malíř prý totiž nebyl plně morálně bezúhonný a maloval často podle toho, co po něm daná doba vyžadovala. Ať už portrét Adolfa Hitlera nebo obrazy v duchu socialistického realismu.

A pak už vše dostává rychlý spád. Malířovi potomci se rozhodnou na historika umění podat trestní oznámení pro pomluvu. Do děje ale vstupují další adepti na výherce naší show. Jsou to ředitel významné muzejní instituce a taky kurátor již zmiňované výstavy. Ti všichni se snaží vzájemně vyřešit filozofickou otázku, zda „patří morálka do umění“. Ono řešení však spočívá ve směs v házení špíny a hledání vzájemných chyb tak, aby byli soutěžící vyřazeni ze hry a nemohli dál postupovat k vítězství. Do děje se ještě pokouší vstoupit taky několik dalších soupeřů, jako například ředitelka jednoho z místních divadel nebo jeden žijící umělec, který byl v rámci soutěžení taky poněkud pošpiněn. Ti ovšem nemají žádnou šanci v reality show uspět a okamžitě jsou zapomenuti.

Přestože tato „kunsthistorická reality show“ má několik zajímavých prvků, mnoho lidí asi nezaujala. Nikdo neví, kdy skončí, nikdo netuší, kdo zvítězí. Dokonce ve městě, kde chtějí furiantští radní ocenit malířovu osobnost, většina dotázaných lidí prostě o ničem nic neví.

A já stále přemýšlím, jestli mám po tom všem nechat na stěně viset obrázky malíře, který asi nebyl morálně bezúhonný. Ale když ty obrázky jsou tolik pěkné!

Bibliothecae Collegii Soc. Jesu Olomucii Quadringenti Quadraginta Anni

440. výročí vzniku Vědecké knihovny v Olomouci

Hana Študentová

V roce 2006 si připomínáme 440 let založení knihovny jezuitské koleje v Olomouci, kde z popudu olomouckého biskupa Viléma Prusinovského a s potvrzením papeže Pia V. byl zřízen první stupeň vysoké školy – akademie. V Olomouci tak vznikla druhá vysoká škola v našich zemích a při ní druhá univerzitní knihovna, nyní Vědecká knihovna v Olomouci (VKOL).

Počátky Vědecké knihovny v Olomouci sahají do roku 1566, kdy v královském městě Olomouci byla pod vedením řádu Tovaryšstva Ježíšova založena jezuitská univerzitní knihovna. Deset let po příchodu jezuitů do Prahy, kdy se prvních dvanáct příslušníků řádu usadilo na Starém Městě u kostela sv. Klimenta v Praze, probíhala v Olomouci od května do srpna 1566 jednání o hospodářském zajištění školy a semináře. V srpnu 1566 – tehdy ještě podle juliánského kalendáře – přibylo z Prahy do Olomouce šest stálých učitelů – členů řádu Tovaryšstva Ježíšova. Byl mezi nimi i magistr filozofie Bartoloměj Weissag, rodák z Kladska, který byl pověřen budováním a vedením olomoucké knihovny. Základ knihovních sbírek tvořily dary biskupa, kanovníků, zemských úředníků a měšťanů. Knihy se kupovaly také z peněz různých nadací a odkazů. V roce 1573 získává škola univerzitní práva, vzrůstal počet posluchačů a rozšiřoval se také knihovní fond. V roce 1642 však bylo město

obsazeno švédskými vojáky. Švédská okupace trvala osm let a 24 dní. Pro olomouckou jezuitskou knihovnu znamenala švédská okupace obrovské ztráty. Největší část jejich knih byla zařazena do fondů Královské knihovny ve Stockholmu, část se dostala do knihovny v Uppsale.

Nejstarší období knihovny končí rokem 1773, kdy byl zrušen jezuitský řád, univerzita i knihovna byly poté převedeny do správy státu. Rozhodnutím moravského gubernia z 11. srpna 1775 byla knihovna zrušeného jezuitského řádu určena za „veřejnou Universitní knihovnu“. Dekret tedy zdůraznil veřejný charakter postátněné knihovny. V tomtéž roce byly do olomoucké knihovny převezeny vybrané fondy z pěti kolejí jezuitů na Moravě. V letech 1782–1787, v době vlády Josefa II., byly postupně rušeny kláštery kontemplativních řádů. Fondy knihoven zrušených klášterů na Moravě a ve Slezsku připadly olomoucké knihovně.

V letech 1797–1809 spravoval olomouckou knihovnu Josef A. Karmášek, dříve skriptor pražské klementinské knihovny. Pražská Univerzitní knihovna si vymohla jako první knihovna v habsburské monarchii právo povinného výtisku z území Čech. J. A. Karmášek podal v roce 1797 návrh, aby olomoucká knihovna měla stejné právo z území Moravy. K realizaci však došlo později, od roku 1807 až do roku 1935 dostávala olo-

moucká knihovna jeden výtisk všech tiskovin vytištěných na Moravě, v určitých obdobích i výtisky ze Slezska. Díky tomuto opatření je dnes ve fondu knihovny nejbohatší sbírka moravik v České republice. V 19. století plnila knihovna funkci knihovny univerzitní i funkci zemské veřejné knihovny s právem povinného výtisku.

Po rozpadu Rakousko-Uherska a vytvoření samostatné Československé republiky v roce 1919 probíhala jednání o zřízení univerzity v Brně. Uvažovalo se o sloučení dvou velkých knihoven: Zemské knihovny muzejní v Brně a Studijní knihovny v Olomouci. Podle pozdějšího návrhu měla být v Olomouci zřízena župní knihovna s novější literaturou a veškerý historický fond měl být především pro potřeby filozofické fakulty převezen do Brna. Olomoučané se bránili a Studijní knihovna naštěstí zůstala v Olomouci.

V roce 1936 zakoupilo ministerstvo školství pro Studijní knihovnu budovu Národní banky v Bezručově ulici č. 2. Knihovna tak získala samostatnou budovu, v níž je umístěna dodnes.

V roce 1946 byla v Olomouci obnovena univerzita a název knihovny byl změněn na Univerzitní knihovnu v Olomouci. Knihovna však zůstala samostatnou institucí pod přímou správou ministerstva školství a nadále sloužila široké veřejnosti, nejen učitelům a studentům UP. Zákon o povinných výtiscích z roku 1947 stanovil, aby jeden výtisk všech publikací vydaných na území Československé republiky byl posílán mimo jiné také olomoucké knihovně.

Chceme-li vyzdvihnout základní charakteristiku Vědecké knihovny v Olomouci, označujeme

tuto významnou instituci jako druhou nejstarší a třetí největší knihovnu svého druhu v České republice. Hodnoty určující postavení VKOL tvoří především bohatý historický fond knihovny a právo celostátního povinného výtisku. Povinný výtisk byl VKOL v plné míře potvrzen zákonem č. 37/1995 Sb. o neperiodických publikacích a tiskovým zákonem č. 46/2000 Sb. Z uvedeného vyplývá archivační povinnost a velmi úzká spolupráce s příjemci povinného výtisku, tj. Národní knihovnou ČR a Moravskou zemskou knihovnou v Brně.

VKOL je od r. 2001 řízena Olomouckým krajem. Objem fondu knihovny přesáhl 1850 000 knihovních jednotek, což zahrnuje knihy, staré tisky, prvotisky, rukopisy, mapy, periodika, normy, patenty, audiovizuální dokumenty. Roční přírůstek VKOL představuje 25 000 jednotek. Roční objem výpůjček se pohybuje kolem 430 000, počet registrovaných čtenářů překračuje 11 000.

Přestože knihy mají konkurenci v celé řadě médií, zájem o knihovní fondy stále narůstá. Čtenáři se shodují v tom, že knihy mají osobité přednosti, jichž se nedostává jejich konkurentům. Oceňují intimitu četby, možnost introspekce, příjemný pocit hmatatelného, přírodního materiálu oproti odtazitému virtuálním médiím. Společenská hodnota knih je opakovaně potvrzována i v širších souvislostech: knihy vždy hrály významnou roli v kulturním i politickém životě národa, jsou spjaty s historickými a sociálními změnami. Jsou spolehlivými, vždy dostupnými nositeli odkazu předků a napomáhají zachování a prezentaci našeho i světového kulturního dědictví.

Bibliothecae Collegii Soc. Jesu Olomucii Quadringenti Quadraginta Anni

Jsou všechny staré knihy vzácné? – 1. část K obecné problematice historických a vzácných knižních fondů

Václav Pumprla

Pracoval jsem ve Vědecké knihovně v Olomouci přes 30 let a z toho jsem věnoval historickým fondům více jak dvacet let. To byl zřejmě důvod, proč jsem byl požádán o úvodní slovo k obecné problematice historických a vzácných knižních fondů, které jsou ve zdejší knihovně uloženy.

Abychom si přiblížili zmíněnou problematiku, definujme si nejprve historické a vzácné knižní fondy. Stejně jako pro jiné vědní obory mohli bychom pro knižní fondy vyjmenovat několik jejich verzí. Jedna z nich by mohla znít: „Historický a vzácný knižní fond je historicky vzniklá knižní sbírka významná svou skladbou, vztahem k původnímu místu uložení, vztahem k významným osobnostem či zvláštní dokladovou hodnotou z hlediska doby vzniku. Tento knižní fond je uchováván v celcích i jako jednotliviny, případně oběma způsoby. Historické a vzácné knižní fondy obsahují rukopisy, prvotisky, staré tisky do roku 1800, tisky do roku 1900, mladší knihy zvláštní svou unikátností, proveniencí, uměleckou výzdobou apod. a konečně knižní soubory vzácné svou skladbou a původem.“*

* Voit, Petr: Přítomnost a budoucnost historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska. Z knihovnické praxe, 1991, ses. 112, s. 3.

Každou jmenovanou kategorii bychom mohli doložit příkladem z fondů olomoucké knihovny. Tak rukopisů má tato knihovna 1450 a nejstarší z nich pochází z 2. poloviny 11. století. Kategorii prvotisků, tj. tisků od vynálezu knihtisku až do roku 1500 včetně bychom napočítali kolem 1800 svazků. Nejstarší z nich byl vytištěn okolo roku 1467 a pochází dokonce z dílny Johanna Fusta a Petra Schöffra, což byli přímí následovníci vynálezce knihtisku Johanna Gutenberga. Počet starých tisků z let 1501 až 1800 se pohybuje kolem 60 000 svazků. V dokladování jednotlivých druhů historických a vzácných fondů bychom mohli pokračovat.

Z definice vyplývá ta skutečnost, že se oblast historických knižních fondů neomezuje jen na rukopisy, prvotisky a staré tisky, ale že ke skutečně dávným tiskům lze zařadit i relativně novější dílčí části knižních fondů, které jsou něčím výjimečné, a to buď svou obsahovou povahou, příslušností k majetku významné osobnosti, svou důležitostí pro konkrétní lokalitu apod. Významnou roli zde sehrávají odborné znalosti a vědomosti příslušného knihovníka, který provádí výběr titulů z konkrétních knihovnických fondů, které dobře zná podle výše uvedených kritérií. Je ovšem prav-

dou, že z hlediska kvality knižních fondů se odborně k fondům přistupovalo již dávno před stanovením nějakých definic, že se s nimi zacházelo po dlouhá desetiletí podle principů tradovaných v té které knihovně. Knihovníci, kteří měli na starosti tyto fondy, už dávno pochopili, že mají na starosti vzácné písemnosti, jež je nutné chránit a ochraňovat zvláštním půjčovním a skladovacím režimem a zachovat je tak pro budoucí léta. Postavení historických a vzácných knižních fondů se setkávalo, a mnohdy se setkává ještě dnes, s jistými objektivními, ale i subjektivními obtížemi. Je známo, že některým oblastem národního kulturního dědictví byla věnována již v minulosti větší pozornost než knihám, protože jejich subjekty byly na očích mnohem více a viditelněji než knižní fond. Mám na mysli např. památkové nemovité objekty, muzea, galerie nebo archivnictví. To přispívalo k tomu, že si tyto oblasti již dříve dokázaly v rámci svých potřeb, a hlavně možností, vybudovat určité legislativně správní a poradní instituty, které jejich situaci přece jen více ulehčovaly. Na druhé straně oblast knihovnické knižní kultury byla v minulosti nesena spíše několika nadanými jedinci nežli systematicky tvořenými a obecně závaznými pravidly. Chyběla i zákonná norma, která by pojednávala především o preventivní ochraně historických a vzácných knižních fondů. I na odborných knihovnických školách byly nedostatečné informace o historických fondech, protože se vše soustřeďovalo na výuku vědeckých informací. Obávám se, že se situace na tomto poli mnoho nezměnila. Ptáme-li se tak po všeobecné prestiži historické knižní kultury, zjišťujeme, že ve srovnání s ostatními druhy kulturních památek, zvláště z oblastí hradů a zámků, z oblasti lidové

architektury, technickými památkami či obrazy v galeriích a exponáty v muzeích byla informační i estetická hodnota historické knižní produkce v naší kulturní politice uplynulých let hodně zanedbávána.

A přitom se vše dělo v rozporu s faktem existence knižních památek pořízených už v dávném čase. Jako názorný příklad může posloužit skutečnost, že existence korunovačních klenotů z doby Karla IV. (1346–1378) je v obecném povědomí dobře známa, ale to, že v Národní knihovně v Praze je uložen rukopis nazvaný Kodex vyšehradský z roku 1085, který zcela konkrétně dokládá korunovaci prvního českého krále Vratislava II. (1061–1092), si uvědomuje jen hrstka lidí. Je písemným dokumentem, který dobou vzniku i cenovým odhadem v penězích (museli bychom počítat v milionech) předčí leckterou viditelnou nemovitou kulturní památku. Ostatně i olomoucká vědecká knihovna se může pochlubit románským rukopisem, tzv. Evangeliařem zábrdovickým, který byl pořízen rovněž kolem roku 1080 a ve stejné době jako Kodex vyšehradský. Stejně tak bychom mohli připomenout dvě česky psané bible z 15. století: tzv. Bibli olomouckou, což je v naší republice nejstarší zachovaný překlad bible tzv. první recenze do českého jazyka. Neméně slavná je tzv. Bible boskovická, napsaná kolem roku 1425, která je zároveň vynikajícím dokladem naší gotické knižní malby. A bylo by možné jmenovat další rukopisy, staré nebo vzácné tisky, které dokládají vyspělou kulturní minulost českého národa. Tím, že není v naší společnosti dostatečně vybudováno obecné povědomí o národním knižním kulturním dědictví, tím méně o starých a vzácných knihách, jakožto nezastupitelných kulturních, po-

litických, sociálních i právních dokumentech, dokládajících kulturní a historickou tradici našeho národa, tím více potom uniká potřeba tyto dokumenty lépe chránit a vytvářet jim lepší ochranné prostředí.

Zatímco leckterý hrad nebo zámek je ve společenském vědomí zafixován naprosto pevně jako viditelná stavba, staré knihy byly a jsou zavřeny ve speciálních trezorech a depozitářích a široká veřejnost se s nimi může seznámit pouze prostřednictvím nečetných výstav anebo zprostředkovaně pomocí vědeckých či populárně naučných publikací. V posledních letech je dobrým počínem na poli popularizace historických a vzácných knižních fondů pořádání Dnů evropské kultury, kdy nebadatelská veřejnost má možnost se seznámit i s těmito ukrytými a chráněnými knižními poklady minulosti. Knižní kultuře obecně pomáhá také rozšiřující se počítačová technika, která prostřednictvím internetu přibližuje knižní skladbu knihoven a např. prostřednictvím CD ROMů zpřístupňuje i obrazem a dobovým textem knižní skvosty i řadě zájemců a badatelů. Přitom se vše děje vysoce profesionálně a navíc přispívá k jejich ochraně. Ostatně z nedávné doby je velkým úspěchem ocenění programu digitalizace

knižních památek, jíž se dostalo Národní knihovně v Praze v korejském Soulu. Také olomoucká Vědecká knihovna se na tomto programu svými cennými fondy podílí.

Nepochybně je důležité, aby jistá část historických a vzácných knižních fondů byla chráněna i státem samým. Děje se tak prostřednictvím zákonů, do nichž je problematika historických a vzácných knižních fondů implementována. Jde zejména o vymezení práv a povinností vlastníků těchto vzácných fondů. Problém nastává v okamžiku, kdy se takováto zákonná doporučení dostávají v praxi do střetu s oblastí soukromého vlastnictví. To je vše velice složitá otázka, kterou nelze charakterizovat konkrétněji, protože je nutné ji řešit případ od případu. V mnoha případech jde totiž o určité konkrétní podmínky, které je nutné oboustranně respektovat. Např. tu jde o složitá jednání s představenými řeholních řádů, kde, jak máme určité zprávy, není vždy zajištěna odborná péče a přístupnost k vrácenému fondu, protože tyto řády samy bojují s nedostatkem financí i s nedostatkem odborně připravených osob. Podobné je to u šlechtických rodů, i když tam snaha o zabezpečení, případně odborné zpracování převzatých knižních fondů, je, zdá se, na vyšší úrovni.

Dokončení v příštím čísle

KDE VONÍ PERGAMEN

Za pravou víru

Štěpán Kohout

Husovo učení, o němž padla minule zmínka, bylo příliš odvážné a rozporuplné na to, aby nenašlo své protivníky. Časem se k nim přidali i dřívější Husovi přátelé, zneklidnění jeho ústupem od pravověří, zastrašení vzrůstajícím radikalismem a odrazení veřejným přetrásáním problémů, které se podle nich měly řešit „doma“.

Nepřekvapí, že mezi odpůrci nalézáme profesory teologické fakulty: zatímco Jan Hus kraloval na fakultě artistické (dnes bychom ji nejspíše připodobnili k filozofické či pedagogické), u bohoslovců půdu ztrácel a nejen proto, že byl v oboru pouhým bakalářem. Škodil mu v jejich očích úzký příklon k názorům anglického filozofa Jana Viklefa († 1384), odsuzovaným ještě za jeho života pro bludnou nauku o svátosti oltářní a o církevním uspořádání. Viklef byl v Čechách dlouho a dobře znám, ale v přejímání jeho tezí šel Hus – spolu se svou družinou – daleko nejdále, kam až se jeho dřívější souputníci neodvážili.

Nejstarším z těch domácích Husových odpůrců, jejichž díla se dochovala v olomoucké kapitulní knihovně, byl **Stanislav ze Znojma** (cca 1360–1414). I on byl zprvu fascinován slovy „pátého evangelisty“ Viklefa, postavil se do čela české reformní strany, přiznal se důsledněji než jeho žák Hus i k jasně nekatolickému vyznání o přetrvávání podstaty chleba v proměněné Eucharistii v první části traktátu *De corpore Christi* z roku 1403 (CO.304, f. 146r – 171v). Stanislavův vět-

ší traktát *De universalibus* byl dokonce omylem vydán tiskem jako dílo Viklefovo. Nakonec ale – udán do Říma – po obžalobě z kacířství couvl, v únoru 1406 své omyly odvolal a odstoupil od Angličana zcela. Roku 1412 došlo v české straně ke konečnému rozkolu po odpustkových bouřích, vyvolaných přívrženci Husovými. Prolitou krví obětí přijal Stanislav jako výstrahu před budoucími většími nepokoji a po tříletém mlčení vystupuje už napořád proti husitství a viklefismu důsledně v četných polemikách, přičemž mu byly samozřejmě dřívější názory vytýkány a sám Hus se bránil, že nikdo nebloudil v nauce o svátostech hůře než Stanislav.

V červnu 1413 musel opustit království spolu se třemi svými kolegy, protože král Václav IV. od nich pod pokutou tisíce kop grošů nebo vyhnanství vyžadoval smír se stranou Husovou. Smířit se nemohli, ani pokutu zaplatit, čekal je tudíž exil. Stanislav odešel nejspíše na Moravu, snad pod ochranu Kateřiny, vdovy po Petru I. z Kravař, přebývající v Určicích u Prostějova. Na pozvání litomyšlského biskupa Jana, zvaného později pro svůj ozbrojený boj proti husitům Janem Železným, se chystal na koncil do Kostnice, cestou však zemřel v Jindřichově Hradci.

Na Moravě, daleko od své univerzitní pracovny a bez potřebných pomůcek, píše traktát *Contra XLV articulos Johannis Wycleff* (CO.237, f. 1r – 153r). Potírá zde Viklefovy teze, zavržené

pražskou univerzitou již roku 1403 – tehdy ovšem diskutoval na straně obránců, třebaš ani on ne-souhlasil s odsuzovaným autorem úplně ve všem. Snad byl spis přípravou na vystoupení před koncilem, snad jen protestem proti rozmáhajícím se výstřelkům, neboť se věnuje především domácím aktuálním otázkám, spojeným s vnitřním církevním uspořádáním, s uplatňováním autority, s navrhovaným odnímáním církevních statků, s udílením odpustků, s nechutí vůči vzdělání. Obzvláště popírá učení o církvi jako společenství lidí předurčených ke spáse či zatracení, které by lidem odnímalo veškerou svobodu jednání i zodpovědnost za své činy.

Ze spisů Stanislavových má naše knihovna ještě drobný traktát *De sancta Trinitate* (CO.617, f. 39r – 44r), prohlašující, že jen ve spojení rozumu s vírou lze poodhrnout tajemství nejsvětější Trojice, na rozdíl od Viklefova přesvědčení, že dostatečným klíčem je zde lidský rozum. Naposledy máme jeho kázání na epistolní téma „*Induite novum hominem*“ (CO.62, f. 326va – 328rb), kde mezi řádky výkladu o obnově člověka světlem Ducha svatého vysvítá osten proti přílišnému husovskému racionalismu.

Druhým autorem je **Štěpán ze vsi Pálče u Slaného** (cca 1365 – po 1422). Jeho osudy se v mnohém shodují se Stanislavovými. Bránil Viklefa stejně vášnivě a oddaně, doprovázel Stanislava do Říma, byl spolu s ním uvězněn v Bologni odpůrci římského papeže, změnil od základu názor na Viklefova díla, oba pak vypovězeni onoho roku 1413 ze země, a nakonec i do Kostnice se vydali společně – ale jen Štěpán tam dorazil a patřil mezi Husovy nejnebezpečnější kritiky, poněvadž mu dobře „viděl do karet“. Po skončení sněmu ne-

mohl pomýšlet na návrat domů, profesura v Krakově byla jeho útočištěm v exilu.

S Husem se Štěpán spřátelil ještě za svého působení na artistické fakultě. I toto přátelství ochládalo a nenapravitelně ho přetřhla Husova bouřlivá kázání proti odpustkové praxi. Ani Štěpán, ani Stanislav neschvalovali nestydaté kupčení, ale na rozdíl od Husa uznávali samu podstatu – odpuštění časných trestů za hříchy je možné. Napomínali Jana, aby se mírnil, ale jejich rad nedbal.

V exilu před cestou do Kostnice, tedy v letech 1413 a 1414 napsal Štěpán poslední článek polemického řetězce ve sporu s Husem, obsáhlý spis *Antihus* jako odpověď na traktát Quidamon, jímž byl osobně napaden.

Náš rukopis CO.234 Antihusem začíná (f. 3r – 122v). Ve třinácti kapitolách Pálec vždy nejprve cituje úryvek z Quidamonu a pak na něj sáhodlouze a zevrubně odpovídá. Krom teologické argumentace se dočteme leccos osobního, co by nám zůstalo jinak v temnotách dějin skryto: podrobnosti o deset let trvajícím postupném zděmácnění viklefské nauky v Čechách. Význam traktátu spočívá i v tom, že z něj soustavně poznáváme soudobý pohled pravověrného katolického teologa na Husovu nauku.

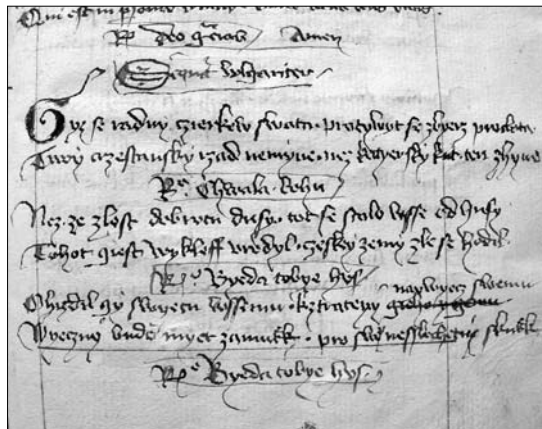
Nelze vypisovat všechny šípy, které na sebe oba soupeři vypustili, zůstaneme jen u úvodního Husova postesknutí, že Pálec, kdysi jeho obzvláštní přítel a druh, se stal z pohrdlivosti a pýchy jeho nejúskočnějším nepřítelem (f. 4v), na což onen po aristotelovsku odpovídá, že přáteli mu bývali Hus i pravda, ale poněvadž se s ní Hus rozešel, musel si Pálec mezi nimi vybrat a následoval raději pravdu (f. 7r).

Následuje řada protihusitsky zaměřených kázání a drobných pojednání, například o přijímání pod obojí, proti obrazoborcům nebo proti neplatnosti svátostí, udílených hříšným knězem, zkrátka o aktuálních sporných otázkách. Jejich autorem je v řadě případů nejspíše rovněž Pálec, přímo to máme doloženo u čtyř tematicky zaměřených bloků výpisků a citátů z autorit: z Písma, církevních otců a kanonického práva (f. 171r – 174v). Na konci oddílu je totiž poznámka, že tyto texty poslal Pálec, jako titulární farář kouřimský, svému příteli Pavlu, faráři v Plaňanech u Kouřimi.

Polemika mezi příznivci a odpůrci husitismu nezůstala omezena na univerzitní prostředí, naopak, sám Hus nejvíce dbal o to, aby se svými názory seznámil i nejprostší lid. Úroveň diskuse to jistě neprosperovalo, koneckonců i akademičtí opONENTI záhy odkládali své hedvábné mistrovské rukavičky, když – sahaje zatím toliko po peru – vstupovali do literárního ringu. Vskutku říznou odvetu na posměšky pražské husitsky naladěné ulice podal převor kartouzánského kláštera v Dolanech u Olomouce **Štěpán Šrám**.

I on, snad rodák z Melic u Pustiměře (cca 1350), studoval v Praze na fakultě artistické, kde získal mistrovský titul, nato sloužil v královské kanceláři jako její představený – protonotář. Roku 1387 se stal převorem kláštera v Dolanech, právě sem přenaščeného z Tržku u Litomyšle. Novou hodnost podržel až do své smrti 27. července 1421.

Zprávy o pražských rozepřích, hádkách a nakonec i nepokojích nesl těžce a cítil potřebu promluvit, vyjádřit se k událostem, jež doléhaly i do tak tichého místa, jakým bezpochyby dolanská kartouza byla. Zákaz učit viklefské nauce o svátosti oltářní jako o pouhém chlebu využívá k se-

CO.345, f. 103r – Začátek písně *Již se raduj...* Rozříšené staré písmo: snad vlastní ruka Štěpána z Dolan?

psání prvního svého díla, *Antiwikleff*, nebo též *Medulla tritici*, dokončeného roku 1408 (CO.224, f. 27ra – 123rb). Už z první vlašťovky je jasné, že tento Štěpán důmyslným teologem není, ale co mu chybí na učenosti, nahrazuje silou: tón spisu je ostrý a vyzývavý.

Odpustkové bouře, klatba na Husa uvalená a neméně těž obranný list Husův z léta 1412 jako odpověď na předchozí výtky Dolanského slouží záminkou k druhému spisu *Antihuss*, jež naše knihovna postrádá, stejně jako třetí, o další dva roky mladší *Dialogus volatilis inter aucam et passerem*, psaným na způsob velmi živé rozmluvy chudého vrabce, to jest dolanského mnicha, s dobře vykrmenou husou.

Nejrozsáhlejším Štěpánovým dílem je *Epistula ad Hussitas* z října 1417 (CO.345, f. 8r – 101r). V ní se v pěti kapitolách obrací proti posledním

novotám, obrazoborectví, zesměšňování mnichů, kazatelské činnosti žen a nekněží a samozřejmě také proti přijímání pod obojí.

Týž rukopis dále přináší zprávu o zničení pražské smíchovské kartouzy husity v noci na 16. září 1419 (f. 101v – 102r) a slova latinské písně *Gaude mater ecclesia* s českým překladem *Jižť se raduj, cierkev svatá* (f. 102r – 104r). Podle užitých výrazů není pochyb o tom, že obojí pochází rovněž ze Štěpánovy dílny.

Štěpán z Dolan se znal jak se Stanislavem ze Znojma, jemuž připsal Antihusa, tak se Štěpánem z Pálče, který místy jeho argumentů ve svém Antihusovi využívá. Štěpán z Pálče však našťěstí nepřijímá slovní zásobu, kterou se dolanský otec převor snížil k lidovým vrstvám beze zbytku a která nikterak neprozrazuje vzdělance: když například čteme o Viklefovi, že je to žumpa plná... no, však víte čeho..., a krom páchnoucí náказы nezrodí naprosto nic, nemůžeme jej dosti pokárat za výrazivo, na něž by se později snad ani Martin Luther nezmohl.

Snad i vzpomínka na mrtvého protivníka vedla moravské husity k dobytí a obsazení kláštera: od roku 1425 se někdejší dolanské zákoutí stalo pevným opěrným bodem, zneklidňujícím celé okolí. Mniši se sem již nikdy nevrátili.

Přímo ve vsi Dolanech byl snad od roku 1416 farářem další z katolických exulantů, kteří hledali na Moravě bezpečnější živobytí, **Pavel z Prahy** († 1441), bývalý profesor artistické fakulty a tajemník arcibiskupa Zbyňka Zajíce, pozdější soudce olomouckého církevního soudu a generální vikář biskupa Jana Železného. Z jeho pozůstalosti se nám dochoval rukopis CO.437 s pastorální příručkou Řehoře Velikého († 604) a svodem citátů

nabádajících k morální nápravě *Communiloquium Jana z Walesu* († cca 1285).

Posledním z dnes probíraných autorů, kteří pozvedli hlas proti husitským novotám, byl **Mařík Rvačka**, pražský řeholník-cyriak a příležitostný inkvizitor (cca 1365 – po 1418). V Kostnici vystupoval reformně, obzvláště proti svatokupectví, ale nešel Husovou cestou. Proto se musel i on uchýlit na zbytek života do Polska. V našich rukopisech nalezneme jeho traktát *Contra communionem sub utraque specie*, psaný v Kostnici na sklonku roku 1417 (CO.280, f. 142r – 143v, 168r – 174v, CO.617, f. 1r – 22v), dovozující oprávněnost někdejšího přechodu k přijímání pod jednou a jeho současnou závaznost – v červnu téhož roku snad vypracoval i koncilní dekret o zápovědi přijímání pod obojí (CO.410, f. 145r - v). V únoru 1418 přichází do Kostnice Kyjevský metropolita Řehoř jednat s novým papežem Martinem V. o církevní jednotě, Mařík překládá jeho slova do latiny a metropolitovo vystoupení shrnuje do krátkého textu (CO.215, f. 187r - v).

Snad přijde čtenáři vhod drobná připomínka prvních známých náboženských exulantů, jejichž jména byla už současníky ostouzena proto, že si dovolili zastávat názor jiný, nemoderní, v pražském pupku světa nepopulární, málo hlasitý. K odporu proti Mistru Janovi je prý vedly důvody nízké, osobní, hmotné... Nepřízeň trvá vlastně dodnes: zdrojem vědomostí většiny dnešních Čechů o době Husově byl stejnojmenný film režiséra Otakara Vávry z roku 1954. Sami si srovnajte, jak se na plátně vyjímá Štěpánkův Hus – ušlechtilý revolucionář vedle Deylova Stanislava – tvrdého ješitného starce a Krejčova Pálče - úlisného zrádce? Nejen slova, i obrazy mluví.

Největší Středomoravan pochází z Prostějova

1. OTTO WICHTERLE 22,5% hlasů

V anketě Největší Čech se chemik proslavený svým vynálezem kontaktních čoček umístil ze všech potenciálních kandidátů olomouckého kraje nejvýš, proto jeho vítězství není žádným velkým překvapením. Není mnoho Čechů, kteří změnili svět. A je velmi pravděpodobné, že kdyby býval působil v jiné době, pak by mu kromě titulu „největší“ Středomoravan patrně příslušel také přívlastek „nejbohatší“. Zvolili jsme dobře.

2. JOSEF DRÁSAL 11,4% hlasů

Velikost může mít mnoho podob. A že byl Josef Drásal z Chromče skutečně tím největším, to mu žádná anketa vzít nemůže. Jeho 242 centimetrů mu zajistilo nejen živobytí v podobě cest s varieté po Evropě, ale i trvalé místo v historii našeho regionu a přízeň hlasujících.

3. JINDŘICH ZDÍK 8,8% hlasů

Údajný syn kronikáře Kosmy byl jedním z největších vzdělanců období raného středověku. Kromě toho, že zásadním způsobem ovlivňoval politiku celé Střední Evropy, importoval na Moravu moderní evropské trendy. Málo tak vlivných mužů kdy sídlilo v Olomouci. Je dobře, že jeho zásluhy umíme ocenit i v současné době.

4. KAREL BRÜCKNER 8,1% hlasů

Těsně pod pomyslnými stupni vítězů se umístil první z našich současníků. Karel Brückner je jednou z mála postav, kterých si v podivném světě českého fotbalu člověk může vážít. Na jedné straně odborník a novátor, na druhé konzervativní starší pán. U veřejnosti, zvláště té olomoucké těší velké oblibě a zaslouženému respektu.

5. VÁCLAV BURIAN 7,8% hlasů

Redaktor, překladatel a pedagog UP. Pravidelně publikuje (společenská revue Listy) a angažuje se v kulturním dění nejen v Olomouci. Za normalizace se podílel na vydávání samizdatové literatury.

6. JAN BLAHOSLAV 7,2% hlasů

Český spisovatel a biskup Jednoty bratrské bývá považován za předchůdce Jana Amose Komenského. Působil v Přerově, jeho nejvýznamnějším počinem byla Gramatika česká, přeložil také Nový zákon, jehož text byl později včleněn do Bible kralické. Ačkoliv nedosahoval Komenského velikosti, právem patří mezi největší postavy nejen olomouckého regionu, ale i českých dějin.

7. VINCENZ PRIESSNITZ 6,2% hlasů

Jeden ze dvou Němců, kteří se v anketě umístili. Jeho práce v oblasti alternativního přírodního léčitelství vyústila v založení dodnes fungujících lázní v Jeseníku, kde Priessnitz léčil řadu známých osobností. Místo v galerii významných postav našeho regionu mu plným právem patří.

8. JIŘÍ WOLKER 5,2% hlasů

Kdo ví, co všechno by v životě stihl, kdyby tak brzy nepodlehł plicní chorobě. I tak tady toho zanechal hodně. Po Wichterlem druhý rodák z Prostějova v první desítce.

9. EDMUND HUSSERL 3,6% hlasů

Do třetice osobnost pocházející z Prostějova. Husserl patří k nejvlivnějším filosofům 20. století a právě v jeho fenomenologické teorii lze hledat počátky existencialismu a filosofické hermeneutiky.

10. PAVEL DOSTÁL 2,9% hlasů

Nejdéle sloužící ministr polistopadové éry nebyl jen oblíbenou postavou české politiky. Pavel Dostál se stále hlásil k prostředí, ze kterého do politiky přišel. Často byl vídán mezi umělci a když minulý rok v létě podlehl nemoci, byl z toho bezmála národní smutek.

1.	Otto Wichterle	22,5
2.	Josef Drásal	11,4
3.	Jindřich Zdík	8,8
4.	Karel Brückner	8,1
5.	Václav Burian	7,8
6.	Jan Blahoslav	7,2
7.	Vincenz Priessnitz	6,2
8.	Jiří Wolker	5,2
9.	Edmund Husserl	3,6
10.	Pavel Dostál	2,9
11.–12.	Jan Čep	2,6
11.–12.	Karel Plíhal	2,6
13.	Jan Eskymo Welzl	2,3
14.–15.	Gustav Frištenský	2,0
14.–15.	Ivan Theimer	2,0
16.	Vladimír Körner	1,6
17.	Jiří Louda	1,3
18.	Aleš Valenta	1,0
19.	Adolf Kašpar	0,7
20.–21.	Joža Malý	0,3
20.–21.	Josef Jařab	0,3

Tabulka uvádí konečné pořadí a počet hlasů v procentech

Největším Středomoravcem se stal novodobý Leonardo da Vinci

Ivo Vysoudil

Vědecká knihovna v Olomouci si vybrala nelehký úkol. Rozhodla se totiž najít „největšího Středomoravana“. Na pomoc se ale obrátila k veřejnosti a rozhodla se prostřednictvím časopisu KROK vyhlásit anketu. V ní měli lidé vybrat osobnost, která se narodila nebo delší dobu žila na území bývalých okresů Jeseník, Olomouc, Prostějov, Přerov a Šumperk a která významným způsobem ovlivnila životy lidí nejen v tomto regionu, ale i jinde. Po prvním kole hlasování ale ještě nebylo úplně jasno. Redakce vybrala dvacítku těch, kteří nasbírali nejvíce hlasů a hlasování mezi těmito osobnostmi pokračovalo až do konce ledna. Mezi nominovanými se objevovali nejen lidé velkého ducha jako Jan Blahoslav, Edmund Husserl, Jindřich Zdík či Josef Jařab, ale i lidé převyšující silou, jako například Gustav Frištenský, nebo dokonce výškou – Josef Drásal. Nechyběli sportovci – Aleš Valenta, Karel Brückner, ani spisovatelé – Vladimír Körner, Jiří Wolker, Jan Čep. Mezi nominovanými byli i novináři a dramatici Václav Burian, Pavel Dostál. Nechyběl heraldik Jiří Louda nebo zakladatel vodoléčby Vincenz Priessnitz. Uměleckou tvorbu zastupoval Adolf Kašpar a Ivan Theimer. Mnoho lidí ale ocenilo taky písničkáře Karla Plíhala, nebo slavného cestovatele Eskymo Welzla.

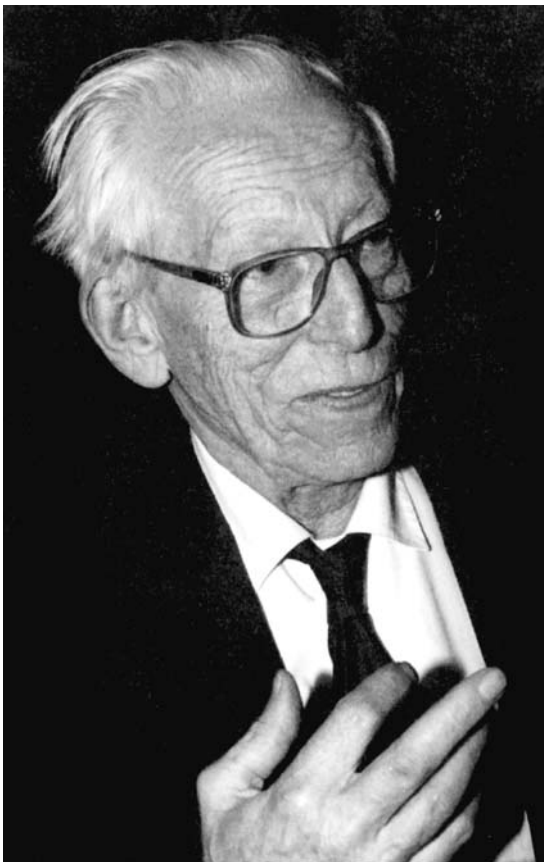
Nakonec se ale nejvíce lidí rozhodlo volit člověka, který pro lidi na celém světě vymyslel uži-

tečné věci, které dnes používají miliony z nás. Jeho vynálezy se staly již pro některé z nás naprostou samozřejmostí. Jde o kontaktní čočky a silonová vlákna.

Je tedy rozhodnuto! Největším Středomoravcem je zvolen český chemik, vynálezce kontaktních čoček, zakladatel Ústavu makromolekulární chemie ČSAV v Praze a dlouholetý profesor Vysoké školy chemickotechnologické – profesor **OTTO WICHTERLE**.

Otto Wichterle přichází na svět 27. října roku 1913 v Prostějově, kde jeho dědeček založil firmu na hospodářské stroje. V mládí studuje prostějovské gymnázium. Na svá dětská léta ale nevzpomíná Wichterle jako na příliš radostná. „*To mi bylo osm a tři čtvrtě roku a moje situace ve třídě nebyla k závidění: Byl jsem nejmladší a nejmenší mezi spolužáky, kteří šli do primy zpravidla až v jedenácti letech. Navíc jsem – hrůzo – měl dlouhé vlásky stržené do mikáda. Kromě toho jsem se za jediný půlrok pobytu na obecné škole nestačil srůst s kolektivem spolužáků také proto, že jsem stále žil v rodinné klausuře, nesměl jsem se kamarádit s kluky z ulice.*“

Poté chtěl studovat strojní fakultu, ale na radu přítele se přihlásil v roce 1931 na Vysokou školu chemicko-technologického inženýrství. K usilovnému studiu chemie jej, podle jeho slov, mo-

tivovala i snaha smazat nepříznivý dojem u profesor O. Quadráta, kdy student Wichterle na jedné z prvních hodin neznal vzorec dvojjchromanu draselného. Wichterle na tuto osudovou scénku později vzpomíná takto: „*Hned po první přednášce následovalo tzv. repetitorium z anorganické chemie, jehož prvou hodinu vedl sám Quadrat. Když*

žádal, aby se někdo dostavil k tabuli, nikdo si po jeho temperamentní první přednášce netroufal. Po chvíli jsem se tedy přihlásil sám. Quadrat mi diktoval: „píšte, dvojjchroman draselný...“ což jsem poprvé v životě slyšel a řekl jsem tedy, že o tom v první přednášce nebyla řeč. Quadrat praštil křídou do koutu posluchárny a opakoval své prohlášení o nízké úrovni „materiálu“, který přichází ze středních škol. Já jsem si ale o sobě nemyslel, že jsem tak mizerný materiál, a právě tato úvodní scénka mého studia mi asi navodila úmysl dokázat, že něco přece dovedu.“ Diplomovou práci nakonec vypracoval u profesora Votočka v roce 1935 a v roce 1936 dosáhl doktorátu technických věd. U profesora Votočka pracoval jako asistent až do zavření vysokých škol 17. 11. 1939.

Po okupaci Československa, kdy jsou české a moravské vysoké školy uzavřeny, získává Otto Wichterle místo ve firmě Baťa, přesněji v jednom z jejích výzkumných ústavů. V roce 1941 pak Wichterle stojí za objevem postupu výroby polyamidového vlákna tryskou (kaprolaktamu) a navíjení tohoto vlákna na cívku – tento objev stojí na samém počátku průmyslové výroby umělých vláken v českých zemích. Po řadě komplikací, souvisejících s utajením před německými okupanty a poté s problémy poválečného průmyslu, byla průmyslová výroba těchto polyamidů s označením Silon zahájena až za deset let.

V roce 1945 se Wichterle vrátil na VŠCHT, kde dokončil habilitační řízení v oboru organické chemie, které přerušilo uzavření vysokých škol v roce 1939, a začal přednášet obecnou a anorganickou chemii. Napsal učebnici anorganické chemie, která v pojetí předbíhala svou dobu. Svůj kontakt s výukou organické chemie však nadále

udržoval a napsal i německou a českou učebnici organické chemie. „*V padesátých letech jsem byl vůbec pilný ve vydávání vysokoškolských učebnic. Z návodů pro laboratoře organické chemie, které jsem hned po válce psal a vylepoval po stěnách laboratoří, vznikla ve spolupráci s kolegy Lukešem, Petřů a Hudlickým v roce 1951 knížka „Základy preparativní organické chemie“, která zdomácněla mezi studenty pod jménem LuWiPuHu. Ze všeho, co jsem kdy napsal a vydal, jsem si ale nejvíce cenil svou „Obecnou a anorganickou chemii“, která vznikla, když jsem suploval přednášky z anorganické chemie. Měla také snad největší úspěch, asi proto, že byla napsána doslova jedním dechem a podávala anorganickou chemii způsobem, který se zcela odlišoval od dosavadních zvyklostí.“*

V roce 1949 rozšířil svou habilitaci i na obor technologie umělých hmot a plně se věnoval zřízení katedry technologie plastických hmot. V témže roce se stal jejím prvním profesorem a vedoucím. Od roku 1952 se zde začal zabývat syntézou síťovaných hydrofilních gelů, které vodou bobtnají, s cílem najít vhodný materiál pro oční implantáty. Podařilo se zde připravit poly-hydroxyethylmethakrylátový (HEMA) gel, který pohlcoval až 40 procent vody, měl vhodné mechanické vlastnosti a byl průhledný. Sám vynálezce vzpomíná, co ho na nápad přivedlo: „*K tomu předmětu jsem byl přiveden zcela náhodou. V létě 1952 jsem v rychlíku z Olomouce do Prahy zasedl vedle muže, který si četl v nějakém oftalmologickém časopise. Když jsem v něm zahlédl velkou reklamu na tantalové protézy pro náhradu enukleovaného očního bulbu, navázal jsem se svým sousedem hovor a vyslovil jsem přítomný názor, že místo sebeušlechtilějšího kovu by bylo pro implantáty lepší vymyslet umělé hmoty, které by se*

s okolní tkání lépe snášely.“ Když pak měl před komisí na ministerstvu předvést tuto hmotu, musel přiznat, že nikdy žádnou v ruce neměl. Celá tato záležitost se ale stala popudem k tomu, že se vývojem této hmoty začal zabývat.

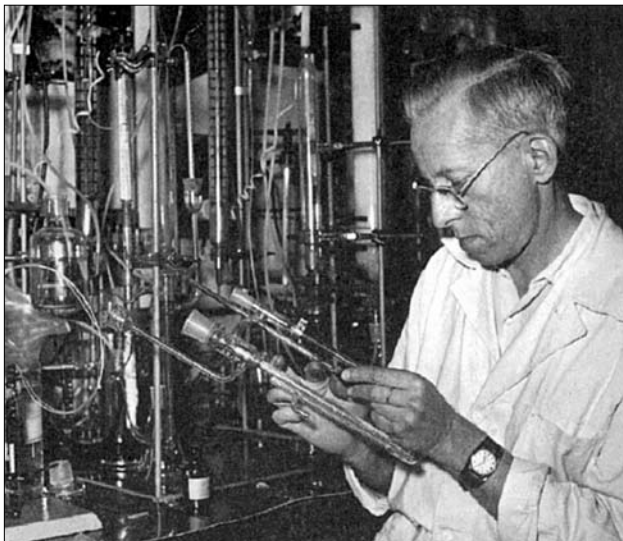
Při politické čistce, kterou provedlo v roce 1958 komunistické vedení VŠCHT, byl profesor Wichterle, spolu s řadou dalších vynikajících učitelů, ze školy vyhozen. Výzkum nitroočních čoček na VŠCHT byl zlikvidován. Samotný vědec se ale nevzdává a stále se snaží všechny kolem sebe přesvědčit o svých pravdách.

V roce 1957 proběhlo v Praze mezinárodní sympozium o makromolekulární chemii, které vedení státu přesvědčilo o potřebě zřízení pracoviště zaměřeného na výzkum syntetických polymerů. Ředitelem v roce 1958 vzniklého Ústavu makromolekulární chemie Československé akademie věd byl jmenován profesor Wichterle. Budova ústavu se však teprve stavěla a rozhodující pokusy s převedením hydrogelů do vhodného tvaru oční kontaktní čočky proto provedl profesor Wichterle doma. Na Vánoce 1961 si sestavil pomocí dětské kovové stavebnice Merkur první prototyp odstředivého odlévacího zařízení, které poháněl dynamem z jízdniho kola, zapojeným na zvonkový transformátor. Na něm odlil první čtyři velmi pravidelné čočky, které nedráždily oko. Za několik let se tento sen o nápravě oční vady, který poprvé popsal v roce 1508 Leonardo da Vinci a který k realizaci dovedl profesor Otto Wichterle, rozšířil do celého světa. Dnes užívá kontaktní čočky, které lze rychle a jednoduše aplikovat, asi 100 000 000 obyvatel naší planety.

Další konflikty s vládnoucí mocí ale na sebe nedají dlouho čekat. Vládnoucí režim bez Wich-

terleho vědomí odprodává patent na výrobu měkkých kontaktních čoček do zahraničí, a to za zlomek jeho skutečné hodnoty. Aktivní občanské postoje v období tzv. pražského jara a brzy po něm, kdy Wichterle přidává svůj podpis pod tzv. 2000 slov a kdy při svém vystoupení v parlamentu otevřeně kritizuje postup vládnoucí moci po okupaci země vojsky Varšavské smlouvy v srpnu roku 1968, pak vedou k tomu, že je na počátku husákovské normalizace v roce 1970 zbaven všech svých vedoucích postů. Dále pracoval jako řadový vědecký pracovník a jeho jméno se nesmělo objevit ani na tablu profesorů, kteří na VŠCHT a jejích předchůdkyních působili.

Satisfakce se mimořádný vědec dočkává teprve po změně politického zřízení v roce 1989. V ro-

ce 1990 byl profesor Otto Wichterle, člen mezinárodních společností, držitel řady zahraničních cen a čestný doktor zahraničních univerzit, zvolen předsedou Československé akademie věd a tuto funkci vykonával až do rozdělení Československa v roce 1993. Největší osobnost československé chemie v období po druhé světové válce a vědec, díky němuž jsou dnes široce dostupné a levné měkké kontaktní čočky, umírá 18. srpna roku 1998.

Otto Wichterle je autorem více než dvou set odborných publikací, na jeho kontě je přes 150 vynálezů a patentů, je i autorem vysokoškolské učebnice anorganické a organické chemie.

V roce 1993 byla jedna z planetek naší sluneční soustavy pojmenována Wichterle.

Město čte knihu

Zdeňka Daňková

Pod názvem Město čte knihu se v loňském roce v Šumperku uskutečnil dosud neobvyklý festival. Projekt obdobného názvu už několik let úspěšně probíhá v partnerském městě v SRN Bad Hersfeldu. Při jedné z výměnných návštěv zaujal šumperskou delegaci natolik, že hned po návratu vznikla iniciativa uskutečnit obdobnou akci v našem městě. Cílem pořadatelů v Šumperku stejně jako v Bad Hersfeldu bylo prostřednictvím vybraného díla krásné literatury zdůraznit význam četby knih obecně, ale také připomínat témata, ke kterým je důležité se vracet.

Pro uspořádání festivalu vznikla pracovní skupina, jejímž prvním úkolem bylo vybrat vhodný titul. Volba padla vcelku jednoznačně na dílo Vladimíra Körnera. Mimo jiné s ohledem na 60.výročí konce druhé světové války jsme zvolili novelu Zánik samoty Berhof, která líčí život a osudy lidí v okolí Kolštejna (dnes Branné) v Jeseníkách těsně po skončení války. A protože Vladimír Körner je znám také jako vynikající scénárista, vznikla současně myšlenka doplnit čtení o přehlídku jeho filmů.

Pro naši akci jsme knihu potřebovali v mnoha exemplářích, novela však byla k dispozici pouze sporadicky ve více než dvacet let starém vydání. Úkolu vydat text v reedici se ujalo štítecké nakladatelství Veduta, kniha byla vydána s působivými ilustracemi akademické malířky Anežky Kovalové, která vytvořila na přání pořadatelů pro omezený počet publikací sérii grafických lis-

tů (celkem 250 ks), inspirovaných dějem knihy. Grafiky byly vloženy do knih, prodávaných v době festivalu.

Současně s detailním programem pro jednotlivé dny čtení jsme připravovali filmový cyklus. Vznikl s významnou pomocí Státního filmového archívu, který mimořádně zapůjčil filmy z raného období Körnerovy tvorby.

Festival Město čte knihu jsme po několika měsících příprav slavnostně zahájili ve čtvrtek 10. listopadu ve foyer divadla. Úvod novely Zánik samoty Berhof přečetl člen souboru divadla Petr Král, na flétu jej doprovodila Marcela Nováková. Za účasti autora Vladimíra Körnera, nakladatele Pavla Ševčíka, ilustrátorky Anežky Kovalové a pořadatelů bylo představeno a slavnostně pokřtěno nové vydání knihy. Zájem veřejnosti nás příjemně překvapil – foyer bylo zcela zaplněno. První večer filmové přehlídky byly v kině OKO k vidění dva filmy: Körnerova absolventská práce Čas jeřabin (r. 1963, režie Miroslav Sobota) a film Deváté jméno (r. 1963, režie Jiří Sequens).

V pátek 11. 11. četli 1. kapitulu v galerii Jiřího Jílka Domu kultury studenti šumperského gymnázia, o hudební doprovod se postaral Swing kvartet Velké Losiny. Dorazilo 70 posluchačů a z příjemného prostředí galerie, naplněné jazzem i po skončení četby, se těžko odcházelo. Večer pokračoval filmem Údolí včel (r. 1967, režie František Vlácil).

Sobotní čtení v DDM Vila Doris připravili bývalí členové kytarového kroužku Ondřej Moravec a Radka Buřičová za hudebního doprovodu formace, vzniklé účelově pro tento jediný večer For Today. Předpoklad pořadatelů, že zájem ná-

vštevňíků třetí den poklesne, se nenaplnil, do sálku Vily Doris by se stěžil někdo další vešel. A většina se opět přesunula do kina – tentokrát na film *Adelheid* (r. 1969, režie František Vlácil).

V neděli přišlo na čtení 3.kapitoly do klášterního kostela Zvěstování Panny Marie na 120 posluchačů. Četba herečky Moravského divadla Olomouc Ivany Plíhalové spolu se zpěvem sboru Schola od sv. Jana Křtitele byla pro všechny opět velkým zážitkem. Filmová přehlídka pokračovala filmem *Zánik samoty Berhof* (r.1983, režie Jiří Svoboda).

V pondělí – pátý festivalový den ve zcela naplněně půjčovně městské knihovny přečetla čtvrtou kapitolu šumperská herečka Olga Kaštická za hudebního doprovodu zákyň Základní umělecké školy. Následoval film *Pramen života* (r. 2000, režie Milan Cieslar), kterého se účastnili hosté Vladimír Körner a Milan Cieslar. Byla to vzácná příležitost pro setkání s oběma tvůrci. Pozvání na Čaj o půl deváté využilo cca 60 zájemců, beseda s oběma hosty, moderovaná Petrem Konupčíkem a hudebně podkreslená opět skupinou For Today, byla příjemným završením poněkud delšího programu tohoto dne.

Pátou kapitolu *Zánik samoty Berhof* v podání studentů gymnázia v obřadní síni šumperské radnice vyslechli posluchači za doprovodu Petra a Ireny Kocůrkových (ZUŠ Šumperk) a jejich žáků. Večer následoval film *Krev zmizelého* (r.2005, režie Milan Cieslar).

A byl tu poslední den festivalu. Nelehkého úkolu číst závěrečné dvě kapitoly knihy ve výstavní síni Vlastivědného muzea se ujal herec František Řehák, známý z řady filmů i z působení na renomovaných scénách. Jeho mistrný, peč-

livě připravený, promyšlený dramatický přednes, doplněný o zpěv Dvořákovy *Stabat Mater* v podání komorního sboru Motýli Šumperk, byl vyvrcholením celého týdne s knihou a upřímně dojal všechny posluchače.

Co říci na závěr?

Snahou pořadatelů bylo od počátku, aby město knihou, kterou jsme si vybrali, skutečně žilo. Kromě výše uvedených kulturních institucí, se proto četlo v některých školách, pro případné zájemce byla kniha připravena nejen v knihovnách a v knihkupectvích, ale také v kavárnách a klubech... Ve festivalovém týdnu proběhly další doprovodné akce – např. páteční dopolední setkání Vladimíra Körnera se zájemci o historii regionu z řad odborné veřejnosti, dopolední projekce Körnerových filmů pro školy, výstava dokumentů, filmových plakátů a fotografií v kině OKO a v knihovně, kde byly rovněž ke shlédnutí originály ilustrací Anežky Kovalové...

Důležitým a pozitivním rysem šumperského festivalu byla od jeho počátku spolupráce řady partnerů, kteří vesměs ochotně přijali naše pozvání k účasti. Festival Město čte knihu by nebylo možné uspořádat bez sponzora, brněnské firmy NETPROSYS, které patří upřímný dík, ale také bez nadšení a pomoci všech partnerů, organizací, souborů i jednotlivců, kteří přispěli svou účastí na celém projektu, stejně tak ale diváků a posluchačů, kteří celý týden poctivě docházeli a s velkým zájmem sledovali jak osudy hrdinů knihy, tak všechna filmová představení. Naše akce poměrně výrazně zaujala média, o průběhu festivalu pravidelně informovala řada periodik.

V Šumperku se minimálně celý týden mnohem více mluvilo o knize, o tématech, která au-

tor nastolil jak v novele Zánik samoty Berhof, tak i ve svých filmech. Do diskuse byli tak či onak vtazeni snad všichni účastníci, téma zaujalo i když nejde o oddychovou záležitost. Knihy Vladimíra Křönera na nějakou dobu zmizely z regálů šumerských knihoven. Návštěvníci si setkání při četění knihy velice pochvalovali a těší se na další.

Záměr, který jsme od počátku sledovali, se podařil. Spolu s ostatními pořadateli doufám, že byla založena nová tradice a že festival Město čte knihu bude i nadále událostí, která obohatí šumerské kulturní a společenské dění.

Fotogalerie: www.knihovnaspk.cz/mck

Koncem roku 2005 se objevila na internetu pozoruhodná zpráva:

„Zapáchající lidé“ nebudou smět do knihoven v Dallasu

V únoru začínají platit pravidla, která v těchto prostorech také zakazují spát, jíst, koupat se, mluvit hlasitě do mobilního telefonu, prát se, chodit na boso a provozovat sex.

Podle zástupců knihoven je záměrem poskytnout uživatelům knihoven co nejpříjemnější prostředí. Ovšem mluvčí bezdomovců v Dallasu tvrdí, že pravidla jsou nespravedlivě namířena proti chudým lidem a lidem bez domova.

Americký svaz knihoven nová pravidla podporuje, podle něj je naprosto správné požádat lidi, aby místo opustili, pokud nedodržují základní hygienické standardy.

Skupiny na pomoc potřebným ale argumentují tím, že městské úřady nejsou schopné poskytnout dost přístřešků a sociálních zařízení pro bezdomovce, čímž je tlačí k využívání takových zařízení, jako jsou knihovny.

Po přečtení této krátké, ale úderné informace jsem si pomyslela: Jsme-li nyní pod vlivem amerikanizace, čeho všeho se ještě v českých knihovnách dočkáme? Kolegové znalejší poměru mě však rychle vyvedli z omylu: Pro účely koupání už bylo dávno i u nás použito hygienického zařízení knihoven

a muzeí, pro účely sexuálních radovánek i prostory chrámové, jak tvrdí očití svědci, a totéž prostředí dokonce pro účely defekace. Takže duchovní stánky v naší republice nejsou a nejspíš ani nebudou méně v kontaktu s lidskými poklesky než ty americké...

H. V.

Vážení čtenáři KROKu,

vzpomínáte na toho velkolepého Silvestra roku 2000? První pětiletka třetího tisíciletí je za námi. Tenhle dopis mi přišel e-mailem bůhví od koho, jako většina jiných. A tak se ptám – jste na tom také tak?

MÁM DOST TŘETÍHO TISÍCILETÍ, PROTOŽE:

1. se pokouším zadat své heslo i na mikrovlnnou troubu.
2. ptám se svých kolegů vedle u stolu e-mailem, zda mají chuť jít na pivo, a oni odpoví e-mailem „O. K. Dej mi ještě pět minut“.
3. mám 15 různých telefonních čísel, abych se dovolal svojí tříčlenné rodině.
4. denně v práci hovořím s lidmi z jiného kontinentu, ale ještě jsem si letos nepopovídal(a) se svým sousedem.
5. si koupím nový počítač a za týden je zastaralý.
6. důvod, proč ztrácím kontakt se svými přáteli, je, že ovládám jejich e-mailové adresy.
7. již neznám tarif za poštovní známku.
8. většinu vtipů, které znám, jsem četl(a) v e-mailech.
9. uvádím jméno firmy, když jsem večer doma a zvednu telefon.
10. z domova se pokouším volat přes nulu.
11. jdu do práce za tmy a za tmy se vracím domů.
12. mí rodiče o mně říkají: „pracuje s počítačem“.
13. čtu si tento článek a neustále přikyvuji.
14. právě přemýšlím, komu můžu tuto zprávu dále poslat.

#####

#####

Už nepřemýšlím. Prostě jsem zadal(a) Vaše adresy...

#####

A teď si ještě představ, že Ti je 70 a musíš vstávat ráno v 05,00 hod. do práce.

Tak to si teda nechci ani představit.

A to zatím ještě nevíme, jak to bude se sexem.

Jestli to bude taky přes e-mail ?

#

#

#

AŤ MÁŠ DNES KRÁSNÝ DEN

#####

H. V.

Další osobnosti olomoucké kultury se představují Druhý, závěrečný díl publikace *Z paměti literární Olomouce* je připraven k vydání

Bohumír Kolář

V roce 20. výročí vzniku literární sekce Vlastivědné společnosti muzejní v Olomouci, tj. v roce 2004, byla vydána sekci iniciovaná publikace *Z paměti literární Olomouce*. Nebyla prvním dílem, které usilovalo o zaznamenání literární tvorby a literárního dění v Olomouci a v olomouckém regionu, na poli vlastivědném však šlo o publikaci svým rozsahem, koncepcí i zpracováním neobvyklou. Autorsky do ní vstoupilo 37 osobností s 69 texty různého zaměření, počínaje podnětnými memoáry a konče kvalitními literárními studii. Vydané dílo vyvolalo poměrně velký zájem, bylo však konstatováno, že jde jen o dílčí vzhled, jenž by měl být ucelen dalším edičním počinem, aby byly připomenuty další osobnosti a skutečnosti.

V průběhu roku 2005 byl proto připraven k vydání druhý díl. Edičním záměrem bylo doplnit chybějící „kapitoly“ olomoucké literární scény, autorsky zacetit zcela zřejmé proluky, jež činily z dosud vydaného díla jen torzo. Nejdříve byla zasvěcenými studii doplněna postrádaná jména, k nimž patřil Jan Havelka, Jakub Škoda, František Táborský, Václav Renč, Eduard Wondrák, Josef Kainar, Bohuslav Smejkal, Ludvík E. Václavek, Jiří Fiala, Petr Ritter, Zdeněk Šťastný, Irena Šindlářová, Radek Malý a další.

Každým novým tématem a pojednanou osobností se stával obraz literárního dění a literární tvorby v „rukopise“ obsáhlejší, bohatší a zajíma-

vější. Z původně zamýšleného pendantu k vydanému titulu se stávalo nejen dílo rovnocenné již vydané publikaci, ale její horizont dokonce překračující. Zásahu o tuto stránku edičního záměru je nutno přiznat těm autorům, kteří do literární Olomouce včlenili badatelské a překladatelské dění s vazbou na univerzitní katedry, o jejichž projektech a osobnostech proniknou do literární paměti města obvykle jen letmé informace. Významným přínosem vydávaného druhého dílu jsou také texty o vydavatelích, knihovnách, studie grafologické, pojednání o výtvarných uměleckých dílech s literárními orientací a desítky studií a vzpomínek na autory, spjaté s Olomoucí.

Všech 47 autorů připravilo své příspěvky bez nároku na honorář a v tomto duchu proběhla i kompletní ediční příprava chystaného díla.

Členění vydávaného druhého dílu je shodné se vstupní publikací z roku 2004. V první části jsou uvedeny studie o literátech dřívějších, do druhé části byla zařazena témata okolo literatury a vlastní autorské memoáry, v třetí části najde čtenář obsáhlý soubor studií o současných osobnostech.

Vydávaný druhý díl obsahuje 107 textů z pera 47 autorů, je vybaven snímkem 15 fotografií, kresbami pěti výtvarníků a pečlivě zpracovaným jmenovým rejstříkem, v němž je více než půl druhého tisíce hesel, aby objemná, téměř 500 stránková publikace mohla čtenáři dobře sloužit i k rychlé

dílčí orientaci. Grafickou podobu knihy vytvořil stejně jako u vstupního svazku knižní grafik Laco Švec s použitím kreseb a fotografií sochaře Zdeňka Příkryla.

Dílo je připraveno autorsky, edičně i graficky. Vlastivědná společnost muzejní nyní jen čeká na výsledek jednání o grantech na Ministerstvu kultury ČR, Krajském úřadu Olomouckého kraje a v Radě Statutárního města Olomouc, jimiž by

doplnila sponzorské dary podnikatelských subjektů a rozhodla o velikosti nákladu.

Druhý díl publikace Z paměti literární Olomouce vyjde v závěru druhého čtvrtletí tohoto roku a čtenářům by měl být k dispozici ve všech knihovnách okresu Olomouc a ve střediskových knihovnách Olomouckého kraje.

Všem, kteří přispěli ke zpracování v této chvíli ještě ineditního díla, patří upřímné poděkování.

Olomoucký kraj se představil v Praze

Roman Giebisch

Ve dnech 9.–11. prosince loňského roku se uskutečnily Hostitelské dny Olomouckého kraje v Praze v rámci projektu Regiony 2005 aneb Praha hostí české, moravské a slezské kraje a regiony. Olomoucký kraj se v Praze prezentoval jako region s bohatými tradicemi a zajímavou kulturou. Pořad *Olomoucký kraj se představuje slovem a obrazem* byl zahájen první den v Clam-Gallasově paláci. Na této akci proběhla prezentace Sdružení cestovního ruchu Jeseníky, prezentace Olomouc region Card (nositel ocenění Grand Prix Regiontour 2005), praktické ukázky výroby ručního papíru papírnou Velké Losiny a prezentace elektrárny Dlouhé stráně (vítěz ankety o největší div České republiky).

Program Hostitelských dnů Olomouckého kraje pokračoval v Divadle pod Palmovkou vernisáží výstavy malíře a scénografa Oldřicha Šimáčka. V přehlídce regionálních scén České di-

vadlo 2005/2006 se v Praze představily dva soubory Olomouckého kraje. V Divadle pod Palmovkou se představilo Divadlo Šumperk, které uvedlo muzikál Kabaret v režii Davida Drábka a ve Švandově divadle hostovalo Moravské divadlo Olomouc s inscenací hry Tanka Dorsta Merlin aneb Pustá zem v nastudování mladého režiséra Jana Mikuláška.

Poslední den této akce vystoupila na Žofíně Moravská filharmonie Olomouc, jeden z nejstarších symfonických orchestrů v ČR. Pod taktovkou dirigenta Petra Vronského zazněly Janáčkovy Lašské tance a Symfonie č. 4 A dur Italská od Felixe Mendelssohna-Bartholdyho. Představitelé kraje a další spolupořadatelé Hostitelských dnů hosty a zájemce seznámili s novinkami v oblasti cestovního ruchu našeho regionu a představili řadu projektů, které se teprve připravují.

Severní Morava sv. 90

Ediční činnost v roce 2006 zahájilo Vlastivědné muzeum v Šumperku vydáním 90. svazku vlastivědného sborníku Severní Morava.

Stěžejní studie sborníku nabízejí historikům, archivářům, učitelům a všem, kteří se s chutí ponoří do historie, tři rozdílná témata. Prvním je historiky poněkud opomíjená problematika vzniku a vývoje středověkých komunikací v jesenícké oblasti. Dr. Popelka se pokouší v příspěvku *Středověké komunikace na Jesenícku* zmapovat nejvýznamnější spoje v jesenícké oblasti na základě studia dobových zpráv, map, pomístního pojmenování nebo archeologických nálezů.

Zcela jiného zaměření je příspěvek dr. Karla Konečného „*Obrozená*“ *Československá strana lidová na Šumpersku a Zábřežsku v letech 1948-1960*, který podává zajímavé srovnání vývoje a postavení strany v těchto dvou okresech.

Novodobým dějinám je věnován také třetí příspěvek Mgr. Martina Krčála *Vztah odbojové organizace „Rada tří“ k severní Moravě*, v němž se autor snaží zhodnotit působení organizace k ostatním skupinám operujícím v této oblasti.

Příspěvky v rubrikách Zajímavosti, Recenze a Zprávy jsou určeny všem čtenářům, kteří se zajímají o vlastivědnou problematiku v širším slova smyslu. K těmto článkům patří např. příspěvek Josefa Bieberleho *Německý antifašista Rudolf Zischka (1895-1988)*, napsaný k osmdesátinám

doc. dr. Zdeňka Filipa. Dr. Bieberle byl prvním historikem, který objasnil úlohu tohoto československého občana německé národnosti, jenž zůstal i po nástupu fašismu k moci věrný Československé republice. Na příběh téměř detektivní kolem osudu Bojkovické madony poukazuje dr. Milena Filipová v zajímavosti *Bojkovická madona z Klášterce*. K dalšímu bádání kolem Madony vybízí skutečnost, že potřebné materiály jsou deponovány ve Vlastivědném muzeu v Šumperku a jen čekají na další zpracování, např. v seminární či diplomové práci. Na podzim r. 2005 byla Madona k vidění ve Vlastivědném muzeu v Šumperku na výstavě sakrálního umění na Šumpersku, Zábřežsku a Mohelnicku. V souvislosti s další pozoruhodnou výstavou z tvorby šumperského malíře Zbyňka Semeráka Cesty a sny připomenul Mgr. Pavel Konečný v příspěvku *Tvůrce samotář Zbyňek Semerák* nelehký životní osud této výjimečné umělecké osobnosti. Mistrovský obraz *Radziwiłow 1916*, zachycující výjev z první světové války, dílo našeho předního českého malíře Rudolfa Kremličky, se stal námětem stejnojmenného článku Antonína Vašíčka. Obraz, který se nachází v depozitáři zábřežského muzea, byl restaurován v roce 2003 pražskou akademickou malířkou a restaurátorkou Marií Beranovou. Příspěvek dr. Magdy Zmrhalové *Zajímavé rostliny na Smrku v Rychlebských horách* rubriku drobnějších příspěvků uzavírá.

V uplynulém roce byla činnost muzea neobyčejně pestrá, což je patrné z příspěvků dr. Gronychové *Nový projekt výstav Vlastivědného muzea v Šumperku* a Mgr. Aleny Turkové *První muzejní noc v šumperském muzeu*. Ohlédnutí Petra Konupčíka za celorepublikovou soutěží o nejtalentovanější mladé básníky *Havraní pířko E. A.*

Poea aneb o jedné soutěži je poslední tečkou za celým obsahem sborníku.

Reprodukce překrásné Madony z Branné, pocházející z počátku 16. století, kterou měli návštěvníci možnost zhlédnout na již výše zmíněné výstavě, jen umocňuje celkově sympatický dojem z tohoto prvního muzejního vydavatelského počínu.

Sborník lze zakoupit ve Vlastivědném muzeu v Šumperku a v knihkupectví Duha na Opavské ulici. Za 20 Kč ho lze získat také v muzeích v Mohelnici, Zábřehu, dále v Památníku Adolfa Kašpara v Lošticích a v turistické sezóně (od 1. 4. do 31. 10. 2006) na zámku v Úsově.

Miluše Berková,

Okresní hospodářská komora slaví 155. výročí založení

V tomto roce připravuje OHK vydání reprezentativní dárkové publikace s obrazovými přílohami, kterou oslaví 155. výročí založení Obchodní a živnostenské komory v Olomouci. Tato publikace bude reprezentovat tradici podnikatelského prostředí Olomoucka prostřednictvím ideálních vedut průmyslových a obchodních objektů na dobových firemních hlavičkových papírech z období

od konce 19. do 30. let 20. století. OHK v Olomouci ve spolupráci s katedrou historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci v současné době eviduje litografická zobrazení obchodních a továrních objektů na hlavičkových listech firemních papírů z Olomoucka v archivech u nás i v zahraničí. Jsou zde veduty takových podniků jako např. Mora Moravia, Pivovar Litovel, sladovny, lihovary, čokoládovny a další.

Roman Giebisch

VLASTIVĚDNÉ MUZEUM V OLOMOUCI

- připravilo ve spolupráci s Muzeem města Brna k 700. výročí smrti posledního českého krále z přemyslovské dynastie Václava III. výstavu s názvem *Sága moravských Přemyslovců. Život na Moravě v 11.–14. století*. Výstava v prostorách Přemyslovského (biskupského) paláce bude zahájena 20. dubna 2006 vernisáží, při které bude pokřtěn reprezentativní katalog, věnovaný mimo jiné nejnovějším poznatkům k dějinám Moravy ve sledovaném období. Výstava potrvá do 4. srpna 2006, kdy si výročí tragické smrti krále Václava III. připomeneme.

MUZEUM KOMENSKÉHO V PŘEROVĚ

- si připomene 110. výročí narození významného pedagoga, spisovatele a malíře výstavou s názvem *Antonín Zhoř*. Ke shlédnutí budou fotografie, archiválie, knihy a didaktické obrazy, které dokumentují dílo Antonína Zhoře především jako spisovatele životopisných knih pro mládež i jako autora pohádkových, vlastivědných a národopisných školních obrazů. Výstava v sále přerovského zámku se koná od 27. dubna do 4. června 2006.
- upozorňuje na výstavní prostory v přerovském zámku věnované *Památníku Jana Amose Komenského*. Návštěvníky vyhledávaná stálá expozice se věnuje životu a dílu JAK, zejména pak připomíná jeho pobyt a působení v Přerově: v letech 1608–1611 zde studoval na bratrské škole, v letech 1614–1618 působil jako učitel a kněz, v roce 1618 se zde poprvé oženil

– s Magdalenou Vizovskou. Výstavu doplňují umělecká ztvárnění osoby JAK – nejstarší socha na světě z roku 1874 od prof. Tomáše Seidana, dále díla v netradičním pojetí od sochaře Igora Kitzbergera. Pozoruhodné jsou ukázky z rozsáhlého díla JAK. Muzeum vlastní ve svých sbírkách v originále dva Komenského dopisy, více jak sto jeho děl vydaných před rokem 1800 a největší sbírku Komenského map Moravy.

KNIHOVNA MĚSTA OLOMOUCE

- vyhlašuje 7. ročník literární soutěže *Prvotiny 2006 aneb Nepište do šuplíku*. Soutěž je určena pro zájemce z řad široké veřejnosti – pro žáky i dospělé. Dosud nepublikované literární práce budou vyhodnoceny, nejlepší z nich odměněny hodnotnými cenami. Uzávěrka soutěže je 21. dubna 2006.

VLASTIVĚDNÉ MUZEUM V ŠUMPERKU

- zpřístupnilo 8. února 2006 v Hollarově galerii i dalších prostorách muzea výstavu s názvem *Betonová hranice, příběh československého opevnění do roku 1945*. Výstava bude připomínkou 70. výročí zahájení výstavby československého opevnění v úseku Králíky – Hrubý Jeseník. Kromě fotografií, plánů a nákrešů stavby uvidíme modely a jednotlivé typy lehkých a těžkých opevnění, jejich vybavení včetně systému vzduchotechniky a elektroinstalace, dále dokumentaci související s československou mobilizací v září 1938, následnou kapitulací a vy-

dáním pohraničních opevnění nepříteli. Výstava potrvá do 2. dubna 2006.

MUZEUM UMĚNÍ OLOMOUČ

- zahájilo 23. března 2006 výstavu s názvem *Terry Haass. Světlo – čas – prostor*. V rámci výstav ženských osobností české i světové výtvarné scény připravilo muzeum přehlídku tvorby pařížské umělkyně Terry Haass v prozatím nejkomplexnějším souboru obrazového a sochařského díla autorky, který byl kdy ve střední Evropě vystaven. V bohaté biografii rodačky z Českého Těšína hraje roli i Olomouc, kde

autorka prožila část svého studijního života. Výstava potrvá do 14. května 2006.

- pod titulem *Život věci. Idea zátiší ve fotografii 1840 – 1985. Sbírka Siegert* představuje zhruba stovku snímků německého sběratele Dietmara Siegerta, jehož unikátní sbírka svým rozsahem a zaměřením pokrývá světové dějiny fotografie v horizontu stopadesátiletého vývoje. Výstava je věnována specifické problematice zátiší ve fotografii. Zájemci mohou shlédnout výstavu od 30. března do 4. června 2006.

Václava Jemelková

Školení na elektronické katalogy VKOL

Vzdělávací centrum Vědecké knihovny v Olomouci je situováno v administrativní budově knihovny, ve 2. patře na Ostružnické ulici č. 3, v samotném centru v **těsné blízkosti Horního náměstí v Olomouci**. Nabízíme Vám bezplatné zaškolení našeho elektronického katalogu Vědecké knihovny v Olomouci.

Vyberte si termín, který vám nejvíce vyhovuje, a přihlaste se:
e-mailem (is@vkol.cz),
telefonicky (+420-585223441 + klapka 333)
nebo
osobně u naší informační služby v knihovně.

OBSAH ŠKOLENÍ:

- katalog a elektronické zdroje
- ovládání katalogu
- základní funkce
- vyhledávání a objednávání, čtenářský účet
- připojení do katalogu z Internetu – možné problémy
- tipy a triky našich knihovníků

Délka školení: cca 1–2 hodiny.

Možné termíny:

po individuální domluvě

REGIONÁLNÍ KULTURNÍ OSOBNOSTI

DUBEN

Aujezdský, Pavel – básník; dramatik; dramaturg; filmový režisér; scenárista

* 02. 04. 1946 Prostějov

Místa působení: Brno

Pozn.: producent tvůrčí skupiny v ČT, studio Brno

Literatura: Slavíková, V.: Spisovatelé Jihomoravského kraje. Brno 1989; Kdo je kdo. Osobnosti české současnosti. 5000 životopisů. Praha 2005.

Bartovský, Vojtěch – autor odborné literatury

* 03. 04. 1876 Bolevec, okr. Plzeň

† 20. 03. 1910 Hranice, okr. Přerov

Místa působení: Hranice, okr. Přerov

Pozn.: autor monografie města Hranic

Literatura: Sborník Státního okresního archivu Přerov. Přerov 1998.

Branald, Richard František – dramatik; operetní herec; operetní režisér; překladatel; činoherní herec

* 03. 04. 1876 Praha

† 01. 04. 1950 Praha

Místa působení: Brno; Ostrava

Pozn.: roku 1918 založil Excelsior film, při němž vytvořil první Českou filmovou a hereckou školu; od počátku dvacátých let do konce své aktivní divadelní dráhy působil v Praze v předměstských divadlech; otec Adolfa Branalda

Literatura: Postavy brněnského jeviště. 1. Brno 1984; Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999.

Červinka, Jan V. – publicista; redaktor; vydavatel;

* 09. 04. 1896 Vídeň (Rakousko)

† 18. 11. 1956 Opava

Místa působení: Opava

Oblast působení: Slezsko

Literatura: Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 1. Opava 1972; Biografický slovník Slezska a severní Moravy. Nová řada. 1 (13). Ostrava 2000.

Gallaš, Josef Heřman Agapit – básník; malíř; prozaik; překladatel; vlastivědný pracovník; řezbář

* 04. 04. 1756 Hranice, okr. Přerov

† 15. 02. 1840 Hranice, okr. Přerov

Místa působení: Hranice, okr. Přerov

Pozn.: syn řezbáře a sochaře Františka Gallaše; založil v Hranicích veřejnou knihovnu; publikoval v Múze moravské; psal německy a latinsky

Literatura: Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 3. Opava 1979; Bednář, V. – Indra, B. – Lapáček, J.: Kronikáři města Hranic. Hranice 2004; Vybíral, B.: Příspěvky k poznání života a práce J.H.A. Gallaše. Dolní Újezd 1941; Slovník osobností kulturního a společenského života Valašska 2000. Valašské Meziříčí 2000.

Holub, Norbert – básník; překladatel

* 07. 04. 1966 Jihlava

Místa působení: Jihlava

Pozn.: příspěvky v Ostravském kulturním měsíčníku, Brněnském večerníku, v časopisech Universitas, Psí víno, Tvar aj.

Literatura: Černá, J.: Spisovatelé Jihomoravského kraje. 2. Brno 1991.

Hruban, Jaroslav – filosof; básník; prozaik; estetik; překladatel

* 27. 04. 1886 Valašské Klobouky, okr. Zlín

† 09. 07. 1934 Uherský Brod, okr. Uherské Hradiště

Místa působení: Uherský Brod, okr. Uherské Hradiště

Pozn.: byl členem mnoha vědeckých institucí; přednášel na mezinárodních filosofických sjezdech; psal básně; zabýval se teorií estetiky; byl výborným klavíristou a hudebním teoretikem

Literatura: Masarykův slovník naučný. 3. Praha 1927; Malovaný kraj, 38, 2002, č. 3; Poselství. Olomouc 1938.

Jaschke, Felix Georg – kronikář; sběratel lidových písní

* 24. 04. 1756 Fulnek, okr. Nový Jičín

† 20. 11. 1831 Fulnek, okr. Nový Jičín

Místa působení: Fulnek, okr. Nový Jičín

Pozn.: autor rozsáhlé rukopisné fulnecké kroniky, kterou pořizoval asi v prvních třech desetiletích 19. století

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 1. Opava – Ostrava 1993.

Jedličková, Elfrieda Anna – básnířka; překladatelka

* 02. 04. 1916 Zábřeh, okr. Opava

† 08. 01. 1997 Opava

Místa působení: Šternberk, okr. Olomouc; Opava; Lískovec, okr. Frýdek-Místek

Literatura: V roce 1997 zemřeli. Brno 1998; Biografický slovník Slezska a severní Moravy. Nová řada. 2 (14). Ostrava 2001.

Kalandra, Albert Jan – básník; dramatik

* 07. 04. 1826 Vysoké Mýto, okr. Ústí nad Orlicí

† 17. 04. 1909 Frenštát pod Radhoštěm, okr. Nový Jičín

Místa působení: Frenštát pod Radhoštěm, okr. Nový Jičín

Literatura: Slovník osobností kulturního a společenského života Valašska 2000. Valašské Meziříčí 2000.

Morava, Jan Antonín Nepomuk – básník; dramatik; esejista; prozaik

* 12. 04. 1956 Nové Město na Moravě, okr. Žďár nad Sázavou

Místa působení: Žďár nad Sázavou

Pozn.: spoluzakladatel hudebního souboru Atomová Mihule; výtvarně činný; publikoval v samizdatech, později v časopisech Tvar, Salon Práva

Literatura: Salon. Literární příloha Práva, 2002, č. 294.

Odehnal, Ivo – básník; editor; překladatel; redaktor

* 04. 04. 1936 Valašské Klobouky, okr. Zlín

Místa působení: Brno

Pozn.: autor veršů pro děti; přispíval do časopisů a novin Červený květ, Plamen, U 61, Host do domu, Nová svoboda, Mladá fronta; ředitel a redaktor nakladatelství Blok; redaktor a vedoucí pobočky vydavatelství Fortuna Print

Literatura: Slovník české literatury 1970-1981. Praha 1985; Čeští spisovatelé 20. století. Praha 1985; Mikulcová, M. – Graclík, M.: Kulturní toulky Valašskem. Frýdek-Místek 2001; Kdo je kdo. Osobnosti české současnosti. 5000 životopisů. Praha 2005.

Przeczek, Wilhelm – básník; dramatik; překladatel; redaktor; divadelní dramaturg; prozaik
* 07. 04. 1936 Karviná

Místa působení: Bystřice nad Olší, okr. Frýdek-Místek

Pozn.: literární vedoucí a režisér loutkového divadla Bajka v Českém Těšíně; překlady z polštiny do češtiny a z češtiny a slovenštiny do polštiny

Literatura: Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945-2000). Olomouc 2001.

Škutchanová, Květa – dramatička; prozaička; rozhlasová redaktorka; televizní dramaturgyně
* 18. 04. 1926 Velké Meziříčí, okr. Žďár nad Sázavou

Místa působení: Brno; Ostrava

Pozn.: vztah díla k severomoravskému pohraničí

Literatura: Nakladatelství Profil v Ostravě představuje své autory. Ostrava 1985; Mál-

ková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945-2000). Olomouc 2001; Slovník české literatury 1970-1981. Praha 1985.

Švarc, Arnold – fotograf; prozaik

* 26. 04. 1876 Velká Bystřice, okr. Olomouc

† 27. 03. 1965 Velká Bystřice, okr. Olomouc

Místa působení: Velká Bystřice, okr. Olomouc

Pozn.: provozoval ve Velké Bystřici vlastní fotoateliér; byl činorodým členem místních spolků a členem ochotnického divadla; otec Lea Schwarze (* 1914)

Literatura: Švarc, A.: Děti Vrtova. Uherské Hradiště 2004.

KVĚTEN

Čapek, Michal – básník; herec; redaktor

* 30. 05. 1966 Opava

† 03. 11. 1995 Praha

Pozn.: s bratrem Karlem Janem Čapkem připravoval revue ORD (vyšlo jen jedno číslo); přispíval do řady časopisů

Literatura: Machala, L.: Průvodce po nových jménech české poezie a prózy 1990-1995. Olomouc 1996; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945-2000). Olomouc 2001.

Felix, Jiří – publicista; překladatel; redaktor; vlastivědný pracovník

* 12. 05. 1856 Domažlice

† 08. 01. 1926 Frenštát pod Radhoštěm, okr. Nový Jičín

Místa působení: Frenštát pod Radhoštěm, okr. Nový Jičín
Oblast působení: Frenštátsko
Pozn.: od 1883 na Moravě; čerpal z kronikářské práce J. Jandy; významný sběratel artefaktů mizející valašské kultury – jeho sbírka se stala základem sbírek městského muzea ve Frenštátě pod Radhoštěm; překládal z polštiny
Literatura: Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 1. Opava 1972; Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 3. Opava – Ostrava 1995.

Holas, Miloš – básník; redaktor; autor dětské literatury
 * 19. 05. 1906 Vizovice, okr. Zlín
 † 12. 09. 1989 Vizovice, okr. Zlín
Pozn.: lyrický básník; autor dětské literatury s dobrodružnými náměty; redaktor periodik Práce, Dikobraz, Mateřídouška
Literatura: Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 2/I. H-J. Praha 1993.

Jurečka, Arnošt – novinář; vydavatel; prozaik
 * 25. 05. 1906 Valašské Meziříčí-Krhová, okr. Vsetín
 † 08. 09. 1980 Valašské Meziříčí, okr. Vsetín
Místa působení: Valašské Meziříčí, okr. Vsetín
Literatura: Slovník osobností kulturního a společenského života Valašska 2000. Valašské Meziříčí 2000.

Komenda, Stanislav – básník; prozaik; redaktor; publicista
 * 07. 05. 1936 Louka, okr. Třebíč

Místa působení: Olomouc
Pozn.: hojné publikování v regionálním tisku; v letech 1988-1990 vydával časopis Pacemaker nákladem Lékařské fakulty a Fakultní nemocnice v Olomouci; spolupráce s rozhlasem – je autorem několika rozhlasových her
Literatura: Verše o Moravě. Olomouc 2003; Salon. Literární příloha Práva, 2003, č. 339; Všeťička, F.: Olomouc literární. Olomouc 2002; Kolář, B.: Z paměti literární Olomouce. Olomouc 2004.

Kripner, Viktor – básník; překladatel;
 * 13. 05. 1906 Praha
 † 22. 04. 1956 Teplice nad Bečvou, okr. Hranice
Pozn.: v letech 1934-38 lektor, správce české sekce Carnotova lycea v Dijonu; 1938-39 tajemník Ústavu slovanských studií na pařížské Sorbonně; za války pracoval v Londýně v kanceláři čs. prezidenta; 1945-46 čs. chargé d'affaires v Belgii; překlady z francouzštiny; byl synovec Viktora Dyky – podílel se na vydávání jeho literární pozůstalosti
Literatura: Český biografický slovník XX. století. 2. K-P. Praha 1999.

Kuběna, Jiří – básník; editor; historik umění; památkář; redaktor
 * 31. 05. 1936 Prostějov
Místa působení: Brno
Pozn.: nepřetržitě publikování v samizdatu 1953-89; v 70. letech dramaturg bytového divadla Šlépěj v okně; od roku 1988 spolupracovník brněnské verze čas. Střední Evropa; 1990-91 redaktor revue Proglas; od roku 1992

šéfredaktor revue *Box*; spolupráce s nakladatelstvím Votobia; kastelán na hradu Bítov
Literatura: Proglas, 1, 1990, č. 1; Slovník českých spisovatelů. Toronto 1982; Český biografický slovník XX. století. 2. K-P. Praha 1999.

Kubis, Adolf – básník; kulturně-osvětový pracovník; redaktor; vydavatel
* 18. 05. 1876 Brušperk, okr. Frýdek-Místek
† 25. 08. 1958 Olomouc
Místa působení: Olomouc; Ostrava Oblast působení: severní a východní Morava
Pozn.: zásluhy o rozvoj Olomouce; učitel V. Martínka; styky s P. Bezručem; spolkový a menšinový pracovník
Literatura: Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 4. Opava 1981; Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 3. Opava – Ostrava 1995.

Kudela, Josef Ferdinand – básník; historik; publicista; spisovatel
* 27. 05. 1886 Horní Lhota, okr. Opava
† 23. 03. 1942 Osvětim (Polsko)
Místa působení: Kyjov, okr. Hodonín; Ostrava; Přerov; Strážnice, okr. Hodonín
Pozn.: kulturně politický pracovník masarykovské orientace; vydavatel legionářské literatury; autor cestopisů, memoárů aj.; 1918–20 šéfredaktor Československého deníku; přední činitel Čs. obce legionářské a Sokola na Moravě; za německé okupace aktivní účastník domácího odboje; věnoval se historii čs. legií v Rusku
Literatura: Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 2/II. K-L. Praha 1993; Čes-

ký biografický slovník XX. století. 2. K-P. Praha 1999; Chmel, Z.: Galerie brněnských osobností. 2. K-P. Brno 1999.

Liškutín, Ivo – literární historik; literární kritik
* 10. 05. 1906 Tvarožná, okr. Brno
† 03. 11. 1985 Brno
Místa působení: Jihlava; Nové Město na Moravě, okr. Žďár nad Sázavou
Pozn.: literární kritik a historik v oboru germanistiky a bohemistiky; divadelní referent
Literatura: Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 2/II. K-L. Praha 1993.

Pelc, Ferdinand – kulturně-osvětový pracovník; publicista
* 10. 05. 1876 Kladeruby, okr. Vsetín
† 15. 09. 1932 Ostrava
Místa působení: Ostrava Oblast působení: Ostravsko; Těšínsko
Pozn.: přispíval do Ostravského deníku a Moravskoslezské revue; pracoval ve Slezské matici osvěty lidové
Literatura: Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 2. Opava 1976.

Peterka, Otakar – dramatik; publicista; prozaik
* 17. 05. 1906 Bohumín, okr. Karviná
† 27. 01. 1969 Brno
Místa působení: Brno
Pozn.: znám zejména jako statistik; autor fejetonů
Literatura: Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 2. Opava 1976.

Soukop, Jan Nepomuk – básník; prozaik; překladatel

* 10. 05. 1826 Třebíč

† 26. 03. 1892 Doubravice nad Svitavou, okr. Blansko

Místa působení: Doubravice nad Svitavou, okr. Blansko; Lipovec, okr. Blansko; Sloup, okr. Blansko;

Pozn.: překládal zejména z polštiny; sbíral pohádky a pověsti z okolí sloupského

Literatura: Hýsek, M.: Literární Morava v letech 1849-1885. Praha 1911.

Stára, Antonín – prozaik;

* 26. 05. 1826 Brno

† 25. 03. 1907 Brno

Místa působení: Dyjákovičky, okr. Znojmo; Znojmo

Pozn.: autor drobných povídek; člen Besedy Znojenské

Literatura: Osobnosti Znojemska /spisovatelé/. Znojmo 1988.

Wagnerová, Alena – prozaička; publicistka; překladatelka; dramaturgyně

* 18. 05. 1936 Brno

Místa působení: Brno

Pozn.: příspěvky do Plamene, Rovnosti, Literárních novin, Listů, Sociologického časopisu aj.; 1970 se vystěhovala do Německa (sňatek); díla v českém a německém jazyce; překlady z němčiny a do němčiny; autorka rozhlasových her; spolupráce s Gender Studies v Praze

Literatura: Slovník českých spisovatelů. Toronto 1982; Salon. Literární příloha Práva, 2004, č. 367.

Zenk, Luděk – autor odborné literatury; hudební vědec

* 05. 05. 1926 Tábor

Místa působení: Olomouc; Ostrava

Pozn.: příspěvky v časopisech Hudební výchova, Opus Musicum aj.; od roku 1991 profesor Ostravské univerzity

Literatura: Český biografický slovník XX. století. 3. Q-Ž. Praha 1999; Kdo je kdo. Osobnosti české současnosti. 5000 životopisů. Praha 2005.

ČERVEN

Bartoš, Antonín – prozaik; zakladatel muzea

* 13. 06. 1876 Židenice, okr. Brno

† 06. 08. 1939 Křižanov, okr. Žďár nad Sázavou

Místa působení: Brno

Pozn.: profesor náboženství na reálce v Brně; cesty do Palestiny; vytvořil v Brně biblické muzeum z památek, které nasbíral v Palestině
Literatura: Kdy zemřeli...? 1971–1974 a 1935–1970. Praha 1974.

Berger, Wieslaw Adam – básník; prozaik; publicista; redaktor

* 06. 06. 1926 Přívoz, okr. Ostrava

† 15. 01. 1998 Poruba, okr. Ostrava.

Místa působení: Ostrava

Pozn.: publikoval v polských časopisech

Literatura: Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945-2000). Olomouc 2001.

Brumovský, Vavřín – publicista; prozaik; redaktor; vydavatel

* 08. 06. 1876 Lanžhot, okr. Břeclav

† 19. 08. 1936 Brno

Místa působení: Brno

Pozn.: 1906 otevřel v Brně Českou novinářskou a inzertní kancelář a první vyhraněně českou prodejnu novin a časopisů v Brně

Literatura: Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 1. A-G. Praha 1985.

Francl, Fraňa – básník; dramatik; herec; operetní libretista; prozaik; překladatel; režisér

* 12. 06. 1896 Praha

† 13. 03. 1952 Uherské Hradiště

Místa působení: Uherské Hradiště

Pozn.: překládal z němčiny

Literatura: Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 1. A-G. Praha 1985.

Holzbachová, Ivana – prozaička; překladatelka

* 30. 06. 1946 Hradec Králové

Místa působení: Brno

Pozn.: zaměření na filosofii dějin; autorka sci-fi povídek; příspěvky do Filosofického časopisu

Literatura: Kdo je kdo. 91/92. Česká republika. Federální orgány ČSFR. 1. A-M. Praha 1991; Český biografický slovník XX. století. 1. A-J. Praha 1999.

Houška, Josef Vojtěch – překladatel; redaktor; prozaik

* 30. 06. 1826 Plzeň

† 18. 07. 1875 Praha

Místa působení: Olomouc

Pozn.: redigoval Pražského posla a Zlaté klasy; psal výchovné povídky pro mládež; sbíral lidové pověry

Literatura: Fischer, R.: Olomoucký památník. 1848-1918. Olomouc 1938; Masarykův slovník naučný. 3. Praha 1927; Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 2/I. H-J. Praha 1993.

Hrnčárek, Jan – publicista; muzejní pracovník; vlastivědný pracovník

* 24. 06. 1876 Příbor, okr. Nový Jičín

† 08. 11. 1953 Příbor, okr. Nový Jičín

Místa působení: Příbor, okr. Nový Jičín

Pozn.: v Příboře vybudoval a uspořádal muzeum; přispíval do Kravařska, Radostné země

Literatura: Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 1. Opava 1972.

Kožíšek, Alois Václav – publicista; redaktor

* 20. 06. 1886 Brno

† 08. 01. 1954 Brno

Místa působení: Brno

Pozn.: v letech 1910-1918 šéfredaktorem Moravské orlice v Brně; v letech 1943-1945 šéfredaktorem deníku Polední list v Praze; přispíval do Salonu, Selských listů, Vídeňského deníku; autor turistických průvodců

Literatura: Zejda, R. – Jurman, H. – Havlíková, L.: Slovník spisovatelů okresu Žďár nad Sázavou. Třebíč 1992.

Putzlacher, Renata – básnířka; dramatická; novinářka; překladatelka

* 15. 06. 1966 Karviná

Místa působení: Brno

Pozn.: v letech 1989–2000 dramaturgyně polské scény Těšínského divadla; spoluzakladatelka a předsedkyně česko-polského uměleckého sdružení Spolek – Towarzystwo AVION; básně a překlady publikované v časopisech Host, Tvar, Literární noviny, Labyrint, Weles aj.

Literatura: Salon. Literární příloha Práva, 2003, č. 320; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001;

Škarka, Antonín – literární historik

* 14. 02. 1906 Brno

† 12. 11. 1972 Praha

Místa působení: Opava; Brno

Pozn.: profesor dějin české literatury na Fil. fak. UK v Praze; hymnolog a kmeniolog; zabýval se dějinami české literatury

Literatura: Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 4. Opava 1981; Český biografický slovník XX. století. 3. Q-Ž. Praha 1999; Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 9. Ostrava 1997.

Štrunc, Dalibor – cimbalista; skladatel; textař

* 13. 06. 1966 Valašské Meziříčí, okr. Vsetín
Místa působení: Rožnov pod Radhoštěm, okr. Vsetín

Pozn.: vyhledávaný interpret lidové i vážné hudby; spolupráce s řadou hudebních těles (Pražští madrigalisté, BROLN, Javory); 1993 založil vlastní kapelu Cimbal Classic; spolupráce s rozhlasem a televizí; činný jako producent a vydavatel hudebních nahrávek

Literatura: Mikulcová, M. – Graclík, M.: Kulturní toulky Valašskem. Frýdek-Místek 2001.

Valušek, Rostislav – básník; grafik

* 18. 06. 1946 Olomouc

Místa působení: Olomouc

Pozn.: od počátku 70. let se podílel na vydávání olomouckého samizdatu; přední osobnost literární Olomouce

Literatura: Verše o Moravě. Olomouc 2003; Slovník českých spisovatelů od roku 1945. 2. M-Ž. Praha 1998.

KNIHOVNICKÁ LITERATURA

A. KNIHOVNICTVÍ

Knihovnictví a knihovny (všeobecně)

Vorbildliche Bibliotheksarbeit in Europa, Singapur und den USA / red. Susanne Schaefer-Dieterle. – Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 2005. – 99 s.: il. OL: II 2-300.260

Česko

Digitální knihovny z pohledu autorského práva / Věra Jurmanová Volemanová. – Brno: Masarykova univerzita, 2005. – 65 s. OL: 1-163.703

Knihovna města Olomouce / red. Lenka Prucková. – Olomouc: Knihovna města Olomouce, 2005. – 44 s.: il. OS: G 293.505

Ústecká veřejná knihovna 1945–2005 / Aleš Brožek. – Ústí nad Labem: Severočeská vědecká knihovna, 2005. – 40 s.: il. OS: G 294.460

Česko/Polsko

Průvodce veřejnými knihovnami euroregionu Těšínské Slezsko –Śląsk Cieszyński / red. Jana Galášová. – Český Těšín: Městská knihovna, 2005. – 72 s.: il. OS: G 294.048; OL: 1-166.656

Služby čtenářům, propagace

Calimera: doporučení koordinační akce Calimera pro činnost místních kulturních institucí, knihoven, muzeí a archivů. – 2. vyd. – Praha: Národní knihovna České republiky, 2005. – 473 s. OS: G 295.290; OL: 1-167.990

Služby knihoven – nové trendy: sborník příspěvků ze semináře: 19. – 23. června 2005 Lednice, Česká republika / šest. Petr Žabička. – Brno: Moravská zemská knihovna, 2005. – 124 s.: il.

OS: H 74.985

B. BIBLIOGRAFIE, INFORMACE, SYSTÉMY

Bibliografické seznamy

Literární bibliografie severní Moravy (2003) / [sestavila] Naďa Smékalová. – Olomouc: Vědecká knihovna v Olomouci, 2005. – 47 s.

OL: II 833.416

Nemovitě kulturní památky Severomoravského kraje: soupis literatury z let 1988–2000 / sestavila Eva Musilová. – Olomouc: Vědecká knihovna v Olomouci, 2005. – 286 s.

OS: H 74.540; OL: 2-002.320

15 let Střediska západočeských spisovatelů: [soupis publikací vydaných od roku 1990] / sestavila Bohumila Mertová. – Plzeň: Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2005. – 65 s.

OL: 1-163.825

D. NAUKA O KNIZE, HISTORIE

Knih, dějiny písma a knihtisku

Když staré knihy vyprávějí: kulturně-historické obrázky nejen z piaristické knihovny v Litomyšli / Oldřich Kašpar. – Litomyšl: Regionální muzeum v Litomyšli, 2005. – 84 s.: il.

OL: 1-166.494

Knihy na dvoře Rožmberků / Lenka Veselá-Prudková. – Praha: Knihovna Akademie věd České republiky, 2005. – 359 s.: il. + CD-ROM.

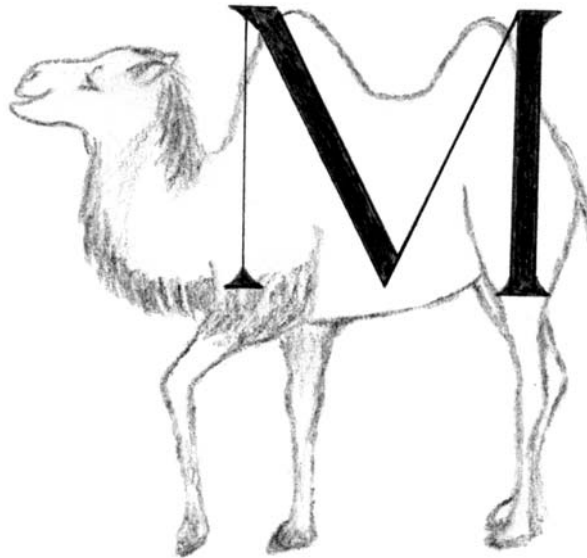
OS: G 294.898

Obecné dobré podle Melantricha a Veleslavínů: studie k završení knižní tvorby Mistra Adama

z Veleslavína / Mirjam Bohatcová. – Praha: Karolinum, 2005. – 592 s.: il.

OS: G 294.130; OL: 1-166.533

Osobnosti královéhradeckých kancionálů / Zdeněk Bláha. – Hradec Králové: Muzeum východních Čech, 2005. – 109 s.: il. OL: 2-002.381

KANZELSBERGER CENA ČTENÁŘŮ

KNIHY
ROKU
2006

THE BOOK OF THE YEAR 2006

Na slavnostním večeru
vysílaném Českou televizí
24. 4. 2006 od 20.00 hodin
budou vyhlášeny nejlepší
české knihy roku

Zúčastněte se i vy:
hlasujte o nejoblíbenější
knihu uplynulého roku
a získajte jednu z tisíce knih
od knihkupectví Kanzelsberger.

Magnesia
Litera

www.magnesia-litera.cz

Z obsahu:

Helena Veličková s Josefem Jařabem

Nová podoba JIB

- Hana Nemeškalová, Karolína Košťálová

Kulturní asociace Nová Akropolis

- Petra Goliášová

Výtvarná kultura 60. let v Olomouci

- Hana Bartošová

440. výročí vzniku

Vědecké knihovny v Olomouci

- Hana Študentová

Jsou všechny staré knihy vzácné?

- Václav Pumprla

Největší Středoevropan

- Miloš Korhoň, Ivo Vysoudil

1